

Gréngen, der dräi derbäi sinn, déi ech wëll e bësse méi am Detail kucke fir den Iwwerbléck ze hunn, wat en fin de compte gefrot ass, froen ech, dass mer déi Motioun hei muer ofstëmmen.

(Interruptions)

Voilà, ech gräifen zréck op een Argument, wat den Här Krecké d'lescht Woch hei hat zu de Motiounen, déi hien net d'Méiglechkeet hat am Detail ze kucken, dass ee sech awer wierklech e puer Stonnen Zäit gëtt fir ze kucken, wat d'Envergure vun deem ass, wat ge-

frot gëtt. Dofir bieden ech, dass mir dat géife muer den Owend maachen.

M. le Président.- Ass d'Chamber mat där Proposition d'accord?

(Interruptions)

Vote

Wien ass derfir?

Wien ass dergéint?

Ech gesinn d'Mehrheet ass derfir, da komme mir also muer den

Owend dorobber zréck. Da géife mer fir haut de Mueren ofschléisen. Déi nächst Sitzung ass haut de Mëtten um hallwer dräi. D'Sitzung ass opgehewen.

(Fin de la séance publique à 12.23 heures)

Ordre du jour

- Ordre du jour
- 4765 - Proposition de révision de l'article 114 de la Constitution

(Rapport de la Commission des Institutions et de la Révision constitutionnelle - Discussion générale - Lecture du texte de la proposition de révision de la Constitution - Vote et dispense du second vote constitutionnel)

Au banc du Gouvernement se trouvent: MM. Luc Frieden, Henri Grethen et François Biltgen, Ministres.

(Début de la séance publique à 14.34 heures)

M. le Président.- D'Sitzung ass op.

1. Ordre du jour

Ech wëll lech elo eng Proposition maachen. D'Präsidentekonferenz schléit vir, dass mir de Mëtteg eis Sitzung um Véirel vir fënnef géifen zoumaachen, well eng ganz Partie Kolleegen de Wonsch geäussert hunn, deem verstuerwene Kolleeg Johnny Lahure déi lescht Eier ze erweisen. Do hate mir geduecht ze proposéieren, dass mir d'Affären hei um Véirel vir fënnef géifen ënerbriechen a mir géifen dee verbleiwene Ordre du jour muer respektiv déi nächst Woch fäerdeg maachen.

Ass d'Chamber domat d'accord?

(Interruptions)

M. Lucien Weiler (CSV).- ...ob mir dat muer maachen oder ob mir et eréischt déi nächst Woch maachen, well déi eenzel Leit mussen sech jo kennen astellen.

M. le Président.- Ech mengen, dat mat der Ofstëmmung, dat misste mir awer muer nach maachen.

M. Lucien Weiler (CSV).- Wa mir den Artikel 114 fir d'éischt huelen,...

M. le Président.- Mir fänken u mam Artikel 114.

M. Lucien Weiler (CSV).- ...dann huele mir d'Reglement muer, an all déi Motiounen, déi mir proposéiert hunn, muer ze maachen, déi maache mir déi nächst Woch.

M. le Président.- Déi maache mir déi nächst Woch.

(Interruptions)

Gutt, also ass dat esou decidéiert?

(Assentiment)

Da komme mir elo zur Diskussioun iwwert den Ännerungsvorschlag vum Artikel 114 vun eiser Verfassung. Et sief drun erënnert, datt bei dëser Proposition nom jëtzege Artikel 114 vun eiser Verfassung ofgestëmmt gëtt. Dat heescht, datt mindestens dräi Véirel vun den Deputéierte mussen present sinn an datt d'Proposition mat enger Majoritéit vun zwee Drëttel muss ugeholl ginn. D'Riedezäit ass nom Modell 2 festgeluecht. Et si bis elo ageschriwwen: déi Häre Meyers, Ripinger, Henckes an d'Madame Wagener. D'Wuert huet elo de Rapporteur vun der Proposition, den honorabelen Här Alex Bodry.

2. 4765 - Proposition de révision de l'article 114 de la Constitution

Rapport de la Commission des Institutions et de la Révision constitutionnelle

M. Alex Bodry (LSAP), rapporteur.- Här President, Dir Damen an Dir Hären, all Verfassungsbestëmmunge si wichteg. Hir Formulierung muss ee mat Suergfalt virhuelen. Awer ënnert de Verfassungsartikelen gëtt et awer een, wahrscheinlech nëmmen een, deen nach méi genau muss examinéiert ginn. Et ass deen Artikel, dee virschreift, wéi d'Verfassung kann ëmgeännert ginn. Dat si Wieder vum Professor Francis Delpérée a sengem Buch iwwert de Processus de modification de la Constitution belge aus dem Joer 1993. Genau déi eenzegaarteg wichteg Verfassungsbestëmmungen, den Artikel 114 an eiser Lëtzeburger Verfassung, sollen haut vun der Chamber, déi 1999 als Constituante gewielt ginn ass, diskutéiert, a wéi mir et hoffen, och fundamental ëmgeännert a frësch formuléiert ginn. Et ass sécherlech eng vun deene fundamentaalse Verfassungsännerunge vun deene leschte Jorzéngten.

Ech wëll mech als Rapporteur drop beschränke fir hei e kuerzen historresche Réckbléck ze maachen, awer och op déi juristesche a politesch Bedeitung a Bewäertung vun deem Kommissionsvorschlag zréckkommen. Meng Tache gëtt doduerjer ganz kloer vereinfacht, dass bei deem leschten entscheidende Vote an der Kommissioun Eestëmmegkeet geherrscht huet iwwert déi proposéiert Textformulatioun.

Ech muss lech soen, dass ech mir dat eigentlech - a vill anerer mat mir - esou einfach net virgestallt hat, wann een zréckkuckt, wéi laang déi Diskussioun schonn dauert an och, wann ee sech virun Ae féiert, wéi vill verschidde Meinungen et eigentlech an deem Dossier zum Ufank ginn huet. Ech wëll och drun erënneren, dass an der rezenter Vergaangenheet, am Joer 1999, eng éischt Tentative an der viregter Legislaturperiod am leschte Moment gescheitert war fir deen heiten Text, den Artikel 114, ze änneren. Mir hu laang debatiert a mir hu schliesslech e gemeinsamen Nenner fonnt, wou sech zumindest an der Kommissioun all Fraktiounen konnten drop verstännegen. Dat konnte mir maachen, well mir och eng konstruktiv Mataarbecht hate vun der Regierung an där heiter Fro, déi eng schrëftlech Positioun eraginn hat

mat eegene Virschléi, awer och besonnesch wëll ech hei d'Interventioun vum Statsrot ervirsträichen, deen a sengem éischten Avis an och an engem Avis complémentaire, mat dozou bäigedroen huet, dass mir deen heiten Text konnte schlussendlech ficeléieren.

Et ass an den Ae vun der Kommissioun en ausgeglachten Text, en Text, deen dofir suergt, dass d'Verfassungsrevisiounen an der Zukunft méi einfach an och méi transparent geschéie kënnen. Mir bréngen eng Portioun Flexibilitéit an en traditionell rigidë Revisiounsprozess vun eiser Constitutioun eran. A gläichzäiteg maache mir och d'Dier op fir de Verfassungsreferendum, d'Befroung also vun de Leit zu enger Verfassungsännerung op Ufro vun enger staarker Parlamentsminoritéit respektiv enger bestëmmten Unzuel vu Wieler.

Et ass an eisen Aen de gelongene Versuch an engem System vu Kontroll vun der Verfassungsméissegkeet vun de Gesetzter, wéi mir en zënter etleche Jore kennen, de Respekt vun der Hierarchie vun de rechtlechen Normen ze garantéieren, an eis parlamentaresch Demokratie, opgebaut op engem repräsentative System duerch gewielte Volleksvertreieder, duerch eng Portioun vun direkter Demokratie iwwert de Verfassungsreferendum ze vervollstännegen an ze festegen. Déi praktesch Uwendung vun deem neien Artikel 114 wäert weisen, awéiwäit deen neie proposéierte Mechanismus vu Verfassungsrevisioun och direkt Auswirkungen op politeschem an och op institutionellem Plang wäert hunn. Neutral, dat kann ech schonn elo soen, wäert déi Bestëmmung op de politeschen a parlamentareschen Émgang mat der Verfassung sécherlech net sinn.

Loosse mir eigentlech vun deem ausgoen, wou mir haut do stinn. Dat ass den Artikel 114 wéi en elo seng Gültgeheet huet. Ech wëilt e kuerz hei zitéieren. „Le pouvoir législatif a le droit de déclarer qu'il y a lieu de procéder à la révision de telle disposition constitutionnelle qu'il désigne. - Après cette déclaration, la Chambre est dissoute de plein droit. - Il en sera convoqué une nouvelle, conformément à l'article 74 de la présente Constitution. - Cette Chambre statue, de commun accord avec le Grand-Duc, sur les points soumis à la révision. - Dans ce cas, la Chambre ne pourra délibérer, si trois quarts au moins des membres qui la composent ne sont présents, et nul changement ne sera adopté, s'il ne réunit au moins les deux tiers des suffrages.“

Et ergëtt sech also aus deene bestoende Verfassungsdispositiounen, dass mir hei zu Lëtzebuerg e Revisiounsmechanismus hunn, dee gekennzeechent ass duerch eng ganz staark Rigiditéit. An der klassescher Opdeelung tëschent Länner à constitution rigide a Länner à constitution souple fällt Lëtzebuerg haut ganz kloer an déi éischt Kategorie eran. De Mechanismus gesäit nämlech eng obligatoresch Opléisung vum Parlament vir, no-

deem d'Chamber gesot huet, wat fir eng Artikelen, dass se wëllt änneren, mat doropshin der Wiel vun engem neie Parlament, enger Constituante.

Mir hunn also hei ganz kloer e Phasesystem, deen ufänkt bei der Déclaration de révision, dee weidergeet mat Neiwahlen a schlussendlech enger Verfassungsännerung vun der neigewielter Chamber, ënnert der Bedingung, dass déi Chamber sech kann eens setzen an déi néideg Majoritéit a Quorumsregele ka respektéieren. D'Absicht vun den Auteuren vun eiser Verfassung war ganz kloer, firwat se op deen dote rigidë System vun de Verfassungsännerunge gaange sinn. Et sollt verhënnert gi vun allen Auteuren - ech bestätegen dat -, dass déi iewescht national Rechtsnorm, eist Grondgesetz, lichtfankeg op e politesche Coup de tête hin, jee no politescher Konstellatioun, kennt schnell ëmgeännert ginn. Et ass den Auteuren drëm gaange fir duerch deen heite Wee eng grouss Stabilitéit vum Verfassungstext ze garantéieren. Duerfir fanne mir nieft der Opléisung vum Parlament an eiser Bestëmmung och eng Zweedrëttelmajoritéit vun de Suffragen erëm, also eng Majoritéit qualifizée, respektiv eng Quorumsregel vun dräi Véirel.

Deen heitegen Text vum Artikel 114 fënnt säin Ursprung an der liberaler Verfassung vun 1848, déi herno och an eisen heitegen Text vun 1868 nach eng Kéier iwwerholl ginn ass. Et ass textuell genau datselwecht, wat an der belscher Verfassung vun 1830 drasteet. Et ass eigentlech bemierkenswert, wéi wéineg eigentlech vun deem Artikel Gebrauch gemaach ginn ass an den éischte Jorzéngte vun dem Verfassungsliewen. Eréischt 1919, dat heescht also méi wéi 50 Joer no der Proklamatioun vun der Verfassung vun 1868, ass et zu enger éischer Verfassungsännerung komm.

De 15. Mee 1919, wou véier Artikelen ëmgeännert gi sinn an do zwee wichteger derbäi, den Artikel 32, wou definitiv de Litige tranchéiert ginn ass wou dann de Sëtz vun der Souveränitéit géif leien, beim Grand-Duc oder bei der Natioun. Et ass drastoe komm, dass d'Souveränitéit bei der Natioun läit. Am Artikel 52 steet dat allgemengt, fräit Wahlrecht nom Proporzsystem fir Männer a Fraen an eis Verfassung verankert.

Déi nächst Verfassungsännerung ass 29 Joer méi spéit komm, am Joer 1948, an eng aner wichteg 1956. Vun de 70er Joren u war praktesch all Chamber eng Constituante, well all Chamber um Enn vun hirer Legislaturperiod virun der normaler Échéance decidéiert huet, dass verschidden Artikelen vun der Verfassung ze änneren wäeren. Déi Chamber drop huet dann an der Regel och déi eng oder déi aner Verfassungsännerung virgeholl.

Iwwert déi lescht 30 Joer ass dee ganze Mechanismus banaliséiert ginn, ech géif esouguer soe pervertéiert ginn doduerch, dass eigentlech déi Grondiddi vum Constituant aus dem Joer 1868 net respektéiert ginn ass an net mat engem spezielle Mandat vum Wieler un déi Gewielten ze dinn hat, fir an

engem gewëssene Sënn d'Verfassung däerfen ëmzeännern. Dat heescht, et hunn normal Wahlen stattfonnt a Verfassungsfroen hunn eigentlech, mat wéinegen Ausnahmen, ni eng Roll bei de Wahlen gespillt a sécherlech och eng ganz ënnergeuerdnet Roll gespillt beim Choix vum Wieler, wien hien dann an d'Parlament géing designéieren fir déi nächst fënnef Joer.

Et ass och interessant ze gesinn, wann een e bëssen an der Geschicht bliedert, dass et elo beileiwen net fir d'éischt ass, wou sollt eigentlech deen Artikel hei ëmgeännert ginn. Ech hu scho geschwat vun den Diskussiounen, déi an der viregter Legislaturperiod waren, wou esouguer de Rapport vun der Kommissioun schonn ugeholl war, awer d'Diskussioun ni an de Plenum komm ass, well am leschte Moment Schwierigkeeten entstane sinn iwwert déi Instanz, déi eigentlech sollt kontrolléieren awéifern en Traité kennt a Kontradiktioun mat eise Verfassungstexten stoen. Ass dat de Conseil d'État, deen dat soll feststellen, oder ass dat d'Cour constitutionnelle?

Mä och scho virdru sinn et Tentative gi fir den Artikel 114 ze änneren an zweemol war en op der Lëscht vun deenen Artikelen, déi hätte kënnen geännert gi vun enger Constituante. Déi éischte Kéier war et 1919, wou fir d'éischt esou eng Propos virlouch, wou och gesot ginn ass, den Artikel 114 kennt geännert ginn, mä wou awer no der Opléisung vum Parlament sech keng Majoritéit fonnt huet fir den Artikel ze änneren. Och deemools war d'Iddi schonn do, fir dass a Verfassungsfroen de Wieler sollt kënnen direkt matbestëmmen, also eng Zort vu Referendum sollt an de Verfassungsännerungsmechanismus mat agebaut ginn. De Wieler sollt eng Aart Vetorecht kréie bei Verfassungsännerungen. Et huet sech deemools keng Majoritéit am Parlament fonnt.

An och eng zweet Tentative, direkt nom Zweete Weltkrich, an de Joren 1945/1948, hat datselwecht negatiiv Resultat. Och deemools konnt deen Artikel 114 net geännert ginn.

Mir sinn also hei elo insgesamt beim véierten Ulaaf fir als Parlament deen dote kruzialen Artikel vun eiser Verfassung ëmzeännern. Zënter deenen Diskussiounen vu virdrun, sinn eigentlech zwee Elementer bäikomm, déi ee muss berücksichtegen an déi et sécherlech méi einfach maachen haut un déi dote Fro erunzegen, wéi dat nach virun engen etleche Jorzéngen de Fall war an déi a mengen Aen et och onëmgängelech maachen, dass mer den Artikel 114 ëmschreiwen.

Dat ass virun allem d'Importenz vun den internationalen an dem communautaire Recht hei zu Lëtzebuerg. Dat ass jo net ze vergläiche mat deem wat an de 50er an an de 60er Jore war. E gudden Deel vun deenen Akten, déi och d'Chamber setzt, sinn zréckzeféieren op d'Ëmsetzung vun internationalen Traitéen, respektiv vun Décisiounen, déi op europäeschem Plang innerhalb vun der EU gefall sinn. Virun allem huet sech och zënter de 50er Joren d'Jurisprudenz geännert an do ass och haut d'Doktrin net méi der Meinung, dass d'national Verfassung iwwer

allen anere Rechtsnorme steet. Zënter de 50er Joren ass och hei zu Lëtzebuerg wéi an anere Länner kloer, dass d'internationaalt Recht, wat sech aus den internationalen Traitéen ergëtt, verbindlech ass a sech esouguer applizéiert, och wann den Traité net konform zu den nationale Verfassunge wär. Dat ass eng völeg aner Situatioun wéi déi, déi een an der éischter Halschent vum leschte Jorhonnert kannt huet.

Fir do Rechtssécherheet ze gewährleeschte gëtt et wichteg, dass mer bei esou Fäll vun der Emsetzung vun internationalen Traitéen eis eng Method ginn, eis Prozedure ginn, fir och am Nouffall eis Konstitutioun kënne schnell ëmzeänneren, fir keng Kontradiktioun an de Rechtsnormen hei zu Lëtzebuerg ze kréien.

Dat lescht Beispill vun där Diskussioun, déi mer haten, dat war bei de Maastrichter Verträge. Ech mengen, et ass also wichteg, dass een esou Debatte ka verhéinneren an dass mer an der Zukunft gewährleeschte kënnen, dass wa sech de Fall stellt, international Traitée solle ratifizéiert gi vum Parlament an do ass e Problem mat der Konformitéit zur Verfassung, dass mer da kënne schnell a relativ onkomplizéiert eise Verfassungstext upassen, wa mer mengen, dass dat wat international am Traité steet richteg ass an dat och soll hei zu Lëtzebuerg seng Uwendung fannen. Et ass also wesentlech, dass mer an deem verännerten internationalen Umfeld a Fonctioun vun där neier Hierarchie an de Rechtsnorme vum internationale Recht virum nationale Recht steet, also dofir suergen, dass mer eis Verfassung kënnen adaptéieren.

Dat zweet Element, wat dobäikomm ass, ass spezifesch lëtzebuergesch, dat ass de Fait, dass mer zënter dem 1. Oktober 1997 hei am Land e System vu Kontroll vun der Verfassungsméissegkeet vun de Gesetzter duerch e Verfassungsgericht hunn, e Verfassungsgericht wat seng Aarbecht mécht a schonn an etliche Fäll zougeschloen huet, wann ech dat kann esou ausdrécken, an dofir gesuergt huet, dass festgehalen ginn ass, dass eenzel gesetzlech Dispositiounen net konform zu eisem Verfassungstext sinn.

Elo ginn et natierlech zwou Methoden fir op esou Uerteeler an Décisiounen ze reagéieren. Et kann een dohinnergoen, dat misst den Normalfall sinn an et ännert een d'Gesetz, mä an Ausnahmefäll ka sech och d'Situatioun erginn, dass ee mengt, dass ee misst de Verfassungstext preziséieren, well eng Interpretatioun komm ass, wou d'Chamber mengt, dass dat net déi richteg wär an dee Moment muss ee sech also och an esou engem Fall eng Method ginn, wou een d'Verfassung kann änneren, ouni iwwert de schwéierfällige Mechanismus vun Neiwahlen ze goen, mat enger zweeter Constituante, déi dann därer eréischt den Text änneren.

Et ass also ganz kloer, dass mer duerch déi zwou nei Ursaachen dofir plädéieren, dass mer elo an haut den Artikel 114 änneren. D'Motivatioun vun där Verfassungsrevisioun ass deemno duebel. Si ergëtt sech aus der Primautéit vum internationale Recht op d'national Verfassung. Si ergëtt sech aus der Aféierung vun eisem System vu Verfassungskontroll vun de Gesetzter, mä et ass awer och eng drëtt Iddi, mengen ech, déi ee muss onbedéngt bei där Debatte hei berücksichtigen. De Wonsch d'Bevölkerung, d'Wielerschaft duerch eng direkt Befroung an de Prozess vun de Verfassungsännerunge matanzebannen. Also e klengt Stéck participative Demokratie ze woen, duerch d'Aféierung vun der Volleksinitiativ bei Verfassungsrevisiounen.

Doduerch huet d'Kommissioun och dee méi enken an e bësse manner ambitiöse Wee verlooss, deem ei-

gentlech an der viregter Legislaturperiod vum Parlament ageschloe gi war, awer net bis un d'Enn komm ass. An haut soen ech mer, dass dat eigentlech eng gutt Saach war, dass dat deemools net bis un d'Enn komm ass, well deemools jo ausschliesslech d'Iddi war fir eng Erliichterung vun der Ofännerung vun der Verfassung ze erméiglechen am Fall wou e Konflikt tëschent internationalem Recht an nationalem Recht besteet. Fir all déi aner Fäll sollt eigentlech de bestehende schwéierfällige Mechanismus nach kënne weiderbestoen.

Ech géif soe mat Recht huet sengerzäit och de Statsrot a sengem ganz kriteschen Avis gesot, ouni - wat en ni an där heiter Fro eigentlech mécht - eng „Opposition formelle“ unzemellen, dass en déi stäerkste Reserven huet fir op esou e System ze goe vun enger „Révision de la Constitution à deux vitesses“, well dat ganz einfach awer dem Prinzip widderleeft, dass eigentlech all Verfassungsbestimmungen dee gläiche Wäert missten hunn, an also och noutgedrongenerweis de Mechanismus fir d'Verfassung ëmzeännere muss fir all Bestimmungen deeselwechte sinn, egal ob do Problemer mam internationale Recht sinn oder net.

Sou dass mer eis an der Kommissioun relativ schnell eens waren, dass mer géife vun där Pist fortgoe wou d'Chamber bis 1999 drop war an en neie Wee goen a ganz kloer a Richtung hischaffe fir een eezegen neie Revisiounsmechanismus fir d'Verfassung anzeféieren. Mä wat fir een? Do war d'Diskussioun natierlech op. Ech hat den Optrag ginn als Rapporteur ze kucke wéi am „Droit comparé“, wéi also an eisen Nopeschlänner, an europäesche vergläichbaren demokratesche Systemer, d'Systemer, d'Mechanismen si fir d'Verfassung ze änneren, fir do eventuell e Modell ze fannen, deem ee kéint op Lëtzebuerg adaptéieren. Ech hunn iwwerkuckt wat fir eng Méiglechkeeten et gëtt. Eng ganz Partie Länner hunn nach wie vor e ganz rigidé System. Dat gëllt fir d'Belsch, dat gëllt fir Holland an och nach aner Länner. Erëm anerer hu praktesch alles opgemaach a praktesch ganz weineg Konditiounen gestallt fir d'Verfassung ze änneren.

D'Kommissioun huet sech schlussendlech géeneegt fir eigentlech bei hiren Diskussiounen vum italienesche Modell auszegoen, ouni deem ze kopéieren. Dat Interessant un deem Modell ass, dass en eigentlech eng fakultativ Verbindung mécht tëschent der Verfassungsrevisioun an dem Referendum respektiv der Volleksinitiativ.

Lëtzebuerg wäert also net den däneschen, Schwäizer, irlänneschen an australesche Modell iwwerhuelen, wou jeeweils eng obligatoresch Volleksbefroung stattfënt bei alle Verfassungsännerungen. Lëtzebuerg wäert och net, wann d'Kommissioun vun der Chamber Recht kritt, op e ganz einfache Mechanismus goen, deem nëmmen eng speziell Majoritéit an der Chamber virgesäit, wéi dat Däitschland, Portugal oder Finnland zum Beispill hunn. Eise Modell läit dertëscht, no um italiensche respektiv och um éisträichesche Modell, déi och bei partielle Verfassungsännerungen d'Méiglechkeet vun enger Volleksbefroung matagebaut hunn.

Deen neie Lëtzeburger System wëllt garantéieren, dass d'Verfassung sécherlech och an der Zukunft mat der néideger Serenitéit, och mat der néideger Seriositéit duerchgefouert gëtt, mat strenge Majoritéitsregelen - si sinn esouguer méi streng gi wéi déi, déi haut an der Verfassung sinn: Zweet Drëtzel vun de gewielten Deputéierte mussen mat Jo stëmmen. Wichteg ass et also, dass och an Zukunft garantéiert bleift, duerch dee Prinzip vun der „Majorité qualifiée“, dass iwwert d'Stärkt vun de jeeweilige Regierungsmajoritéiten

eraus eigentlech muss nach en Accord mat anere Parlamentsmembre fonnt ginn.

Enger bestëmmten Unzuel vu Bierger wéi och engem Deel vum Parlament steet et weider zou, e Revisiounsprozess souzesoen nom éischte Vote an der Chamber ze ënnerbriechen, ze suspendéieren, an déi definitiv Revisioun duerch d'Vollek virhuelen ze loossen, dat mat Jo oder mat Nee schliesslech decidéiert ob et déi am éischte Vote ugeholle Verfassungsrevisioun duerch d'Parlament och definitiv gëtt oder ob se definitiv gestuerwen ass.

Aus dem Vetorecht iwwert d'Volleksbefroung, dat mer an eiser éischter Textpropositioun dran haten, ass no laangen Diskussiounen schlussendlech en décisionnellé Referendum ginn. Dat ass eigentlech eng revolutionär Ännerung am Fonctionnement vun eisen Institutiounen hei zu Lëtzebuerg. Déi ass esou grondleeënd aus dräi Grënn: Et ass nämlech fir d'éischt, dass iwwerhaupt e Referendum kann duerch eng Minoritéit ausgeléist a provoziert ginn. Dat war bis elo hei zu Lëtzebuerg net méiglech. Dat huet ëmmer missen iwwer e spezialt Gesetz geschéien, an e Gesetz muss d'Majoritéit vun der Chamber hunn. An Zukunft kann eng Minoritéit - et muss eng staark Minoritéit sinn -, mä et kann eng Minoritéit vun Deputéierten am Verfassungsberäich eng Volleksbefroung provozéieren, an an Zukunft kënnen och 25.000 Wieler duerch hir Ënnerschrëft erreechen, dass eng vun der Chamber an éischter Lecture gestëmmte Verfassungsännerung vun Wieler definitiv tranchéiert gëtt. Bei den Deputéierten ass d'Lat bei 16 opgeluecht ginn, 16 Deputéierte vu 60.

Grondleeënd ass déi Ännerung awer net nëmme weinst där doter Fro, mä och well fir d'éischt an engem Gesetzestext fir den nationale Plang d'Volleksinitiativ verankert gëtt. Et ass jo do wou eigentlech nach dat gréisste Misstrauen ass a wou eigentlech ganz weineg Länner an Europa op nationalem Plang esou e System kennen, wou also Wieler kënnen an enger bestëmmter Unzuel erreechen, dass eng Fro duerch si erëm eng Kéier tranchéiert gëtt. Mir hate bis elo zwou Experienze vu Referenden, mä déi waren all Kéiers vum Parlament respektiv vun der Regierung initiiert ginn, 1919 an 1937. 1937 war praktesch déi deemoleg Regierung désavouéiert ginn, an dat erkläert vläicht och dee weinegen Empressement deem duerno bestanen huet fir nach eng Kéier op dat Instrument zrëckzegräifen, nämlech e Referendum duerch eng Minoritéit déclenchéiert.

D'Volleksinitiativ an en drëtten Punkt schéngt mer och ganz wichteg ze sinn: Dat ass, dass mer hei och erstmaleg vun engem décisionnellé Referendum oder enger décisionneller Volleksinitiativ kënne schwätzen. Och dat ass Neiland fir Lëtzebuerg. Bis elo haten all Volleksbefroungen eigentlech wat hir Effeten ugeet nëmmen e konsultative Charakter, si hate keen décisionnellé Charakter. Och dat ass hei komplett nei par rapport zu där Praxis an zu den Texter wéi se zu Lëtzebuerg haut bestinn. Ech si frou, dass no laangen Diskussiounen d'Kommissioun sech konnt op déi doten Eckwäerter vun där Reform eenegen.

Wéi gesäit elo deem neien Text aus? Ech wëll e virlesen, also den Artikel 114 a senger neier Versioun: „Toute révision de la Constitution doit être adoptée dans les mêmes termes par la Chambre des députés en deux votes successifs, séparés par un intervalle d'au moins trois mois. Nulle révision ne sera adoptée si elle ne réunit au moins les deux tiers des suffrages des

membres de la Chambre, les votes par procuration n'étant pas admis. Le texte adopté en première lecture par la Chambre des députés est soumis à un référendum qui se substitue au second vote de la Chambre, si dans les deux mois suivant le premier vote demande en est faite soit par plus d'un quart des membres de la Chambre, soit par 25.000 électeurs inscrits sur les listes électorales pour les élections législatives. La révision n'est adoptée que si elle recueille la majorité des suffrages valablement exprimés. La loi règle les modalités d'organisation du référendum.“ Sou wäit zu dem Text wéi en d'Kommissioun virgesäit.

Ech wëll net weider agoen op déi Diskussiounen, déi mer an der Chamber haten an deene leschte Méint. Dat fannt Der alles am schrëftleche Rapport. Ech géif mech hei just drop beschränken zum Schluss nach e puer Explikatiounen ze ginn iwwert deem doten Textvorschlag vun der Kommissioun. Et fällt op, dass et also an Zukunft keng „Déclaration de révision“ méi wäert ginn. Dat heescht also, prinzipiell bewege mer eis hei an der normaler legislativer Prozedur, wéi dat bei Gesetzesprojeten oder bei Gesetzespropositiounen üblech ass, mat der Ausnahme dass mer obligatorescherweis zwee Voté wäerten hunn - et kann also keng Dispens vun zweete Vote ginn - an en „Délai de réflexion“ vu mindestens dräi Méint tëschent den zwee Voten. D'Sanktioun, d'Promulgatioun an d'Publikatioun vun der Revisioun geschitt weiderhin duerch de Grand-Duc.

Par rapport zum aktuellen Artikel 114 feelt d'Prezisioun, dass d'Revisioun en accord tëschent dem Statschef an der Chamber ze geschéien huet. Et ass och eng Dispositioun, déi eigentlech e bësse schleierhaft ass, wann ee se mat heitegen Ae kuckt, déi sech erkläert am Kontext, an deem den Text do entstanen ass, dat heescht fir d'éischt 1848 an duerno 1868, wou deem Text nach eng Kéier iwwerholl ginn ass. An der Praxis ass déi doten Dispositioun, géif ech soen, an Désuétude gefall, well u sech déi eigentlech Aarbecht an der Chamber gemaach gëtt an eigentlech kee speziellen Accord verlaangt gëtt mat iergendengen anere Stellen, sief dat de Statschef, sief dat och d'Regierung, mä selbstverständlech ass d'Regierung mat agebonnen an dee ganze Prozess. Si huet jo och grad bei deem Artikel hei och eng schrëftlech Prise de position geholl.

Den zweete Punkt, deem ech wollt preziséieren: D'parlamentaresch Traditioun wëllt, dass d'Initiativ vu Verfassungsrevisiounen vun der Chamber ausgeet. Den normale Wee fir eng Dispositioun vun der Verfassung ze änneren ass de Wee vun enger Proposition de loi. Un där Traditioun wëlle mir och net rütle goen. Dat schléisst awer net aus - ech hänken dat awer direkt drun -, dass, och wann dat net speziell am Text elo virgesinn ass, wéi d'Regierung dat gare gehat hätt, et och an Ausnahmefäll méiglech ass, dass eng Verfassungsrevisioun géif duerch e Projet de loi, also duerch eng Regierungsinitiativ déclenchéiert ginn, mä dat ass eigentlech net den normale Wee fir hei ze verfuere. Normalerweis ass dat heiten eng Prérogative vum Parlament, dat jo och als Constituante fungéiert.

E weidere Punkt, deem ech nach wollt preziséieren, ass, dass mir profitéiert hunn, fir, wat d'Ofstëmmungsregelen ugeet an haapt-sächlech d'Definitioun vun der Majoritéit qualifiée, Klortext dozou ze schwätzen an eng Ambiguitéit aus dem bestehenden Text erauszehuelen, deem och am Laf vun de Jorzéngegen eigentlech fir verschiden Interpretatiounen gesuergt huet. An Zukunft ass et ganz kloer, dass zwee Drëtzel vun den Deputéierten, déi d'Chamber zesummesetzen, dat heescht 40 Deputéierte vu 60, mussen mat Jo zu enger Ver-

fassungsrevisioun stëmmen, an dat am Regelfall an zwou Ofstëmmungen. De Vote par procuration ass an Zukunft ausgeschloss an där heiter Matière. Doduerch besteet de facto eigentlech och eng Quorumsregel, déi mir de jure net ageschriwwen hunn, vun zwee Drëtzel vu 60 Deputéierten, déi mussen present sinn, fir dass 40 Deputéierte kënne mat Jo stëmmen.

E lescht Wuert. Voll zur Geltung kann deem neien Artikel 114 nëmme kommen, wann esou schnell wéi méiglech iwwert d'Gesetz déi praktesch Ausféierung vum Referendum op Initiativ vun uewen an op Initiativ vun ënnen geregelt gëtt. Dat Gesetz ass och nach eng Kéier ausdrécklech am Artikel 114 am leschte Saz virgesinn. Iwwert dat Gesetz mussen vill Froen geregelt ginn, wéi zum Beispill déi praktesch Fro, wéi d'Ënnerschrëfte gesammelt ginn, d'Fro vun den Délaien, d'Fro vun der Kontroll vun de Prozeduren, d'Fro vun der Wahlpflicht an d'Fro och, wéi déi ganz Campagne vum Referendum soll organiséiert a finanzéiert ginn. Et ass de Wonsch vun der Kommissioun, ouni Ausnahm, dass dat Ausféierungsgesetz soll waméiglech nach virun Enn vun därer Legislaturperiod duerch d'Parlament goen. D'Regierung huet jo ee Projet de loi deponéiert. Dat ass eng gutt Diskussiounsbasis. Mir wäerte mathëlfen, dass mir op deem dote Punkt virukommen.

Här President, Dir Dammen an Dir Härren, zum Schluss wollt ech nach eng Kéier een ausdréckleche Merci hei ausdrécken un d'Membere vun der Kommissioun, mat un der Spëtzt dem President, mä och all deenen anere Membere, déi iwwer laang Sitzunge matgeholl hunn deem heiten Text ze finaliséieren, och de Regierungsvertreieder respektiv de Vertreieder vum Statsministère, déi eis assistéiert hu bei eisen Debatten.

Mat deem neie System vu Verfassungsrevisioun, mat der Aféierung haapt-sächlech vun engem Référendum constitutionnel hei zu Lëtzebuerg begi mir Neiland. Dat ass ganz kloer. Eng Dosis direkt Demokratie kënnt an eise representativé Regime eran. De Bierger kritt domadder d'Chance, mengen ech, méi staark an de Verfassungsprozess eranzekommen a sech och méi staark fir d'Res publica ze interesséieren. Et sollt een net zrëckschrecken fir deem dote Schratt ze maachen, well ech der fester Iwwerzeugung sinn, dass mir mat deem heiten Text eigentlech nâischt maachen, wat der parlamentarescher Demokratie géif schueden, mä eigentlech eppes maachen, wat se stäerkt, doduerjer, dass mir och d'Bierger méi staark hei mat erabezéien. An deem Sënn hoffen ech am Numm vun der Kommissioun, dass mir waméiglech Eestëmmegkeet op deem heiten Text kréien. Merci!

■ Plusieurs voix.- Très bien.

■ M. le Président.- Als éischte Riedner ass den Här Paul-Henri Meyers agedroen. Den Här Meyers huet d'Wuert.

Discussion générale

■ M. Paul-Henri Meyers (CSV).- Här President, Dir Dammen an Dir Härren, ech wëll fir d'éischt dem Rapporteur, dem Alex Bodry, villmools merci soe fir säi schrëftlechen a mëndleche Rapport. Hien huet ausféierlech d'Aarbechten duergeluecht an hien huet eis och hei all Aspekter vun där wichtiger Ännerung vun der Verfassung kloer explizéiert, sou datt ech mech och relativ kuerz kann halen.

Mä ech mengen awer, dass d'Importanz vun der Matière et verlaangt, dass ee sech an aller Rou an an aller Ausféierung, wéi dat noutwendeg ass, mat deem Sujet soll ofginn. D'Verfassungsrevisioun, déi haut zur Debatte steet, huet eng aussergewöhnlech Bedeutung. Et geet drëm, den Artikel 114 vun der Verfassung ofzeänneren.

Et ass deen Artikel, deen d'Bedingungen an d'Prozedur festleet, no deenen d'Verfassung selwer soll ofgeännert ginn, dat heescht, dee festleet, wéi och all aner Artikele kënnen ofgeännert ginn. U sech ass et eigentlech de Schlëssel zu der Dier, déi opgemaach muss ginn, wann een d'Verfassung wëllt änneren. An dofir huet den Artikel eng aussergewöhnlech Bedeutung, an et kann een eng Verfassung, eng modern Verfassung, no deem doten Artikel jugéieren a kucke wéi demokratesch eng Verfassung ass, wann ee kuckt, wéi wäit dass och d'Dispositionen iwwert d'Ofännerung vun där Verfassung festgeluecht sinn.

D'Verfassung, Dir Dammen an Dir Hären, ass dat iewescht Gesetz. Et steet iwwer all Gesetzer, et leet eis Grondrechter fest an et leet och de Fonctionnement vun de staatlechen Institutione fest. Et kann een also mat deenen doten Dispositionen net lichtschaatz ëmgoen an et muss ee sech kloer definéiert Regele ginn, no deenen och d'Verfassung ofgeännert ka ginn. D'Reform vun haut reit sech an an déi historesch Entwécklung vun eiser Verfassung. Si knäppt och un, un dat wat elo an der Verfassung drasteet. Déi Modifikatioun versicht awer och Problemer ze léisen, déi sech an der Vergaangenheet gestallt hunn, a si versicht duerch wesentlech Ännerunge vun der Verfassung eis Opfaassung, déi mir haut vum demokratesche Stat hunn, och an deen doten Artikel mat eranzebréngen.

Den Text, dee mir bis elo hunn, deen nach ëmmer a Kraaft ass, datéiert vun 1848. En ass awer am Laf vun der Zäit eng Kéier ofgeschaf ginn an zwar duerch de Constituant vun 1856. A schonn eleng de Fait, dass dee Moment deen Artikel abrogéiert ginn ass, beweist, dass déi Verfassung vun deemools keng demokratesch Verfassung war, mä dass et eng Verfassung war, déi dem Vollek vun dem deemolege Statschef octroyéiert ginn ass. Eleng deen doten Artikel kënn déi ondemokratesch Aart a Weis beweise vun där deemoleger Verfassung.

D'Kommissioun, déi sech am Rahme vun der Constituante vun 1868 mat der Ofännerung vun der Verfassung ofginn huet, huet dann och direkt drop gepocht, dass den Artikel 114, wéi en an der Verfassung vun 1848 bestanen huet, erëm géif agefouert ginn. An ech mengen, wa mir déi Aarbechten an déi Kommentäre vun der Kommissioun vun 1868 noliesen, dann hunn déi an e puer prägnante Sätz de Rôle vun deem doten Artikel duergeluecht, an ech wëll déi Artikelen hei, déi puer Sätz och in extenso zitieren. D'Kommissioun schreift zu deem doten Artikel, am Zesammenhank mat dem Fait, dass an der Verfassung vun 1856, deen ofgeschaf gi war: „Le mode actuel d'introduire des modifications à la Constitution ne présente guère de garantie contre l'entraînement, la précipitation et l'arbitraire. La loi fondamentale qui est appelée à servir de norme à toutes les autres doit avoir la plus grande stabilité. Il faut de plus qu'elle ne puisse être profondément changée sans faire un appel au peuple.“

D'Constituante vun 1868 huet vläicht domat eppes aneschters gemengt, mä de leschte Saz vun dem Appel au peuple huet méi wéi jee haut och seng Aktualitéit. An dofir huet d'Kommissioun proposéiert 1868 fir erëm op den Text vun 1848 zrëckzekommen, wéi mer en haut och hunn. Den Text gesäit vir, dass wann eng Verfassungsännerung virgeholl gëtt, dass dann eng Deklaratioun vun der Chamber gemaach gëtt, déi da seet wéi eng Artikele sollen ofgeännert ginn. Domat ass d'Chamber opgeléist an et kënn zu Neiwahlen.

Déi Prozedur, besonnesch déi do, huet awer Problemer gestallt an huet sech als en Nodeel erweisen, besonnesch an deene leschte Jorzéngten. Wann d'Chamber der

Meenung ass, dass d'Verfassung muss ofgeännert ginn, dann designéiert se an enger feierlecher Deklaratioun déi Artikelen, déi sollen ofgeännert ginn. Domat ass déi Chamber opgeléist an et kënn zu Neiwahlen.

D'Chamber, déi déi Deklaratioun mécht, brauch net ze soe wéi déi Artikele sollen ofgeännert ginn. Si brauch keen neien Text virzeleeën, si designéiert just déi Artikelen. Dat féiert och dozou, dass wann et zu Neiwahle kënn, de Wieler oft net weess, wat a wéi et da soll ofgeännert ginn a wéi d'Verfassung an Zukunft soll ausgesinn. Déi nei Chamber, déi gewielt gëtt, esouguer wann eng Déclaration d'intention iwwert de Fong vun deenen Artikelen géing virleien, wier awer net gehale sech dorunner ze halen, well si decidéiert souverän iwwert déi Ännerunge wou si mengt, déi wichtig a richtig wären. Si huet eng Limitatioun, si därf keng Artikele revidieren, déi net vun der Chamber virdrun als révisabel erkläert si ginn.

Dat huet eng Rei Nodeeler. Et huet besonnesch och déi Nodeeler, dass de Wieler selwer net den Zesammenhank gesäit tëschent deenen Artikelen, déi engersäits als révisabel erkläert si ginn an op där anerer Säit op d'Resultat, dat herno bei där neier Chamber an der Ofännerung erauskënn.

En zweeten Nodeel läit doran, dass déi nei Chamber, déi constituante ass, an nëmme déi Artikelen därf ofänneren déi révisabel sinn, bei hirer Aarbecht op eemol feststellt, dass ausser deenen Artikelen, déi virgesi waren, eventuell och aner Artikele missten ofgeännert ginn, fir d'Kohärenz vum Text ze erhalen. Or, dat ka se awer net maachen, well nëmme déi Artikelen därfe geännert ginn, déi och déi viregt Chamber festgeluecht huet. Et ass also eng limitéiert Matière, op déi och déi nei Chamber ka schaffen a wa se der Meinung ass, et wären nach aner Artikelen ofzënnern, misst se dat deklarieren a sech selwer erëm opléisen. Dat huet dozou gefouert, dass an der Vergaangenheet oft d'Chamber an hiren Deklaratiounen, an dat war och 1999 de Fall, méiglechst vill Artikelen als révisabel erkläert huet, wohlwissend dass eng ganz Rei vun deenen Artikelen net géife geännert ginn oder iwwerhaupt net a Fro kéime fir ze änneren. Or, domat gëtt awer déi eigentlech Prozedur, déi d'Verfassung virgesäit, souzesoen ënnerlaf.

An da gëtt et en drëtten Nodeel, dee sech aus där Prozedur hei ergëtt, dee mer elo hunn. Dat ass deen, dass an der Vergaangenheet sech erausgestallt huet, dass duerch d'Ratifikatioun vun internationale Verträge, Bestëmmungen hätte misse ugeholl ginn, déi géint bestehend Texter vun eiser Verfassung verstouss hunn oder jiddefalls net an Aklang mat deenen Texter waren. Eigentlech hätt d'Chamber, wa se déi Verträge stëmmt, fir d'éischt misse d'Verfassung ännere goen, fir net do zweegleiseg ze fueren, engersäits Texter an der Verfassung an Texter an de Verträge, déi net iwwertenee stëmmen. Dat hätt se awer nëmme kënnen maachen, wa se sech gläichzäiteg och opgeléist hätt.

De Fall huet sech gestallt bei der Unhuelung vun de Maastrichter Verträge, wou virgesi war, dass d'Bierger vun der Unioun och d'Wahlrecht op kommunalem Plang an alle Länner géife kréien. D'Lëtzeburger Verfassung huet dat net virgesinn. D'Verträge sinn zwar ugeholl ginn, mä d'Verfassung ass do mat engem gewëssen Décalage ofgeännert ginn, well keng Urgence do war, fir dat direkt ze maachen.

Et huet sech awer dee Moment d'Fro gestallt an déi Fro ass och positiv beäntwert gi vun der deemoleger Verfassungskommissioun, dass een d'Verfassung misst ofänneren. D'Proposition, déi awer do erauskomm ass, war déi, dass

wann en internationale Vertrag virläit wou eng Disposition drin ass, déi géint d'Verfassung verstéisst oder net an Aklang mat der Verfassung ass, dass dann d'Verfassung kënn ofgeännert ginn no engem neie Modus, deen awer nëmme an deem Fall gültig wär. Domat hätte mer zu Lëtzebuerg eng duebelgleiseg Prozedur gehat fir d'Verfassung ofzënnern an esou wéi den Alex Bodry et scho gesot huet, war de Conseil d'État net d'accord domat.

En huet och geschriwwen, dass e ganz staark Hésitatiounen hätt fir mat op deen dote Wee ze goen. Ech wëll hei de Conseil d'État zitieren an déi Argumenter zitieren, déi e virbruecht huet: „Le Conseil d'État éprouverait de fortes hésitations à admettre que l'unicité de la procédure de la révision de la Constitution puisse être abandonnée en faveur d'une dualité de mécanismes pouvant accréditer l'impression que les prescriptions constitutionnelles sont de valeurs inégales et que la modification de certaines prescriptions mérite d'être entourée de garanties particulières, alors que la révision d'autres dispositions ne mérite peut-être pas la même attention.“

Ech hunn och de Professer Delpérée zitéiert an ech wëll och hei nach eng Kéier dee Saz widderhuelen: „Toutes les dispositions de la Constitution méritent un égal intérêt, toutes participent de la même manière à la dignité de la règle constitutionnelle.“

Et sinn och déi Iwwerleeungen, Dir Dammen an Dir Hären, déi no de Wahle vun 1999 d'Verfassungskommissioun sech zu eege gemaach huet a si ass zu der Iwwerzeegung komm, dass ee keng esou eng Dualitéit soll aféieren, mä dass een op en einheitleche Wee vun der Verfassungsrevisioun soll goen an an der Verfassung nëmme een Artikel soll virgesinn, dee festleet no wéi enger Prozedur a mat wéi enge Bedéngungen d'Verfassung selwer kënn ofgeännert ginn.

D'Kommissioun huet, wéi se un déi Aarbecht erugaangen ass, awer ëmmer d'Suerg behalen, dass een eis Verfassung net lichtsënneg kënn ofänneren, dass ee soll Dispositionen, déi onflexibel sinn an net méi ugepasst sinn, ofänneren, dass een awer ëmmer nach de Prinzip vun der Rigiditéit vun der Verfassung soll bäibehalen, well all modern Verfassungen hunn eng gewësse Rigiditéit wat d'Ofännerung vun hiren eegenen Dispositionen ugeet. Wat heescht elo eng rigid Verfassung?

Eng rigid Verfassung wëllt net soen, dass se onverännerlech ass, datt se guer net därf ofgeännert ginn. Et wëllt soen, dass se sech selwer muss Regele ginn. Ech zitieren do aus dem Droit constitutionnel vum Elisabeth Zeller eng Definitioun iwwert d'Rigiditéit, well ech et selwer net besser kënn ausdrécken: „Une constitution dont la révision est entourée de conditions est dite rigide. La rigidité est la condition essentielle d'une constitution normative. C'est elle qui confère à la constitution ce statut de loi fondamentale et suprême insusceptible d'être changée dans les mêmes conditions que la loi ordinaire. Cela ne signifie pas qu'une constitution rigide ne puisse jamais être changée; cela signifie qu'elle ne peut être changée que selon certaines formes prévues et déterminées à l'avance.“

On peut résumer cet état de choses par la formule suivante: une constitution rigide n'est pas une constitution immuable, mais c'est une constitution fixe. Une constitution rigide n'est pas immuable en ce sens qu'on peut la changer, mais uniquement selon des formes qu'elle a elle-même

prévues. En revanche, une constitution immuable est une constitution que l'on ne peut pas changer du tout et qui ne prévoit pas qu'elle puisse être changée. Ce n'est évidemment pas une constitution de la liberté puisque le peuple y est enchaîné.“

An esou eng Constitution, déi guer net ka verännert ginn, géif eigentlech och géint de Prinzip vun der Souveränitéit vum Vollek, wat den ieweschte Prinzip vun der Verfassung ass, verstoussen. Et muss also ëmmer erëm méiglech sinn, wa sech nei Donnéeën erginn, fir dass d'Verfassung ka geännert ginn, allerdéngs no deene Regele, déi d'Verfassung sech selwer virgesinn huet.

D'Fro ass: Wéi sollen déi Regeln ausgesinn? Et därf een déi Regeln net esou einfach maachen, dass quasiment d'Verfassung „à tout bout de champ“ ka geännert ginn. Et därf een se awer och net esou schwierig maachen, dass eng Ännerung dann onméiglech ass. Et dréint sech also hei och drëm fir déi adequat Formelen a Bedingungen ze fannen, no deenen eng Verfassung ka geännert ginn. An ech géif mengen, dass mer an der Verfassungskommissioun doduerch, dass mer eis zum Deal nei Regele ginn hunn, dee richtige Mëttelwee fonnt hunn, no deem och eis Lëtzeburger Verfassung kann a soll an Zukunft geännert ginn.

Et stelle sech eigentlech an deem Zesammenhang fënn Freen, an ech wëll och kuerz déi fënn Freen ugoen an ënnersiche fir ze kucke wéi wäit dass dann déi Reform deene Freen an deenen Uspréich entsprecht. Eng éischt Fro déi sech stellt ass: Wie kann d'Initiativ huelen ze enger Verfassungsännerung? Deen neien Text gesäit vir, dass e Vote vun der Chamber geholl gëtt. Domadder ass och kloer am Text gesot, dass d'Initiativ vun der Chamber ausheet, an den Alex Bodry huet dat kloer och schon duergeluecht, dass eigentlech d'Initiativ fir d'Verfassung ze änneren, sou wéi d'Praxis hei am Land ass, vun der Chamber ausheet, wat allerdéngs net ausschléisst, sou wéi et och am Artikel 47 vun der Verfassung virgesinn ass, dass eng Initiativ vum Chef de l'État, dat heescht och vun der Regierung kënn geholl ginn.

Den zweete Punkt ass deen: Weini kann eng Verfassungsännerung virgeholl ginn? Sou wéi mir dat elo virgesinn hunn, kann eigentlech à tout moment wann et noutwendeg ass d'Chamber eng Verfassungsännerung virhuelen, an deene Bedéngungen, déi den Artikel 114 virgesäit. Et gëtt eng Ausnahm, déi d'Verfassung selwer virgesäit, dat ass den Artikel 115 dee seet, dass während der Régence kee Changement an der Verfassung ka virgeholl ginn, wat d'Prérogative vum Grand-Duc ugin, de Statut an den „Ordre de succession au trône“.

Den drëtten Punkt ass d'Prozedur. D'Prozedur wéi mer se bis elo hunn ass bekannt. Mir hunn eng nei Prozedur agefouert doduerch dass mir eis och un dat gehalten hu wat d'Verfassung eigentlech elo scho virgesäit, well bei all Gesetz missten eigentlech an der Chamber zwee Voté geholl ginn, an engem Délai vun dräi Méint. Et ass och dat wat d'Verfassung hei ermëhelt, mä wat net ermëgeholl gëtt, dat ass d'Méiglecheit vun der „Dispense du second vote“. Fir d'Verfassungsännerung mussen zwee Voté geholl ginn, an engem Délai, mat engem Intervall vun dräi Méint. Domat soll erreecht ginn, dass et net zu iwwerstierzten Handlungë kënn. Et ass och esou, dass d'Chamber sech selwer net bei der Verfassungsännerung kann dispenséieren vum „second vote“. Den Artikel 59 spillt also net, a wann deen éischte Vote geholl gëtt, geet de Projet oder d'Gesetz wat gestëmmt ginn ass net un de Conseil d'État zrëck, well de Conseil d'État intervenéiert nëmme wann d'Chamber eng „Dispense du se-

cond vote“ decidéiert. De Conseil d'État gëtt also duerno net méi gefrot.

Allerdéngs huet déi Prozedur als Konsequenz, an dat wäerte mer elo an deser Legislaturperiod scho mierken, dass wann eng Verfassungsännerung bannent de leschten dräi Méint gestëmmt gëtt, ier d'Chamber opgeléist gëtt, déi Ännerung net méi vun darselwechter Chamber an engem zweete Vote ka gestëmmt ginn. All Verfassungsännerungen, déi vun där heiter Chamber nom hallwe Februar gestëmmt ginn, wa mer dovun ausginn, dass d'Chamber ophält ze schaffen den hallwe Mee, kënnen also vun där heiter Chamber net méi gestëmmt ginn, do muss en zweete Vote vun där nächster Chamber getraff ginn, déi natierlech och fräi ass, de Vote ze huelen oder net.

Dat féiert och dozou, dass net méi, wéi dat an der Vergaangenheet oft de Fall war, am Virowend vun de Wahlen nach Verfassungsännerunge virgeholl ginn. Et kann een dat nach maachen, mä da kënn den Text bei déi nächst Chamber zrëck. Da kann och während der Wahlcampagne iwwert déi Ännerunge geschwat ginn, wat nëmme e Plus vun Demokratie a vu Matbestëmmung vun de Bierger ka mat sech bréngen.

De véierte Punkt ass d',Majorité qualifiée“. Bis elo war et esou, dass dräi Véirel vun den Deputéierten hu misse present sinn, dat waren der 45. A vun deenen hu misse zwee Drëttel mat der Ofännerung d'accord sinn, dat waren der 30. Et hätt also kënnen sinn, dass just d'Halbschent vun den Deputéierten eng Verfassungsännerung gestëmmt hätt. Mir hu gemengt et wär méi richtig, wann een déi doten Dispositionen géif ersetzen duerch eng aner Bestëmmung déi virgesäit, dass an Zukunft zwee Drëttel vun allen Deputéierten, dat heescht 40, mat der Ofännerung d'accord sinn, ouni ze kucken, wéi vill Leit am Sall sinn a wéi vill net do sinn.

Ee leschte Punkt: U sech ass d'Verfassung dat iewescht Gesetz. An do kann ee sech dann d'Fro stellen: Wien ass dann déi lescht Instanz déi bei esou engem Text misst hiren Accord ginn? Wa mer dovun ausginn, dass, a wat richtig ass, d'Volk souverän ass, dann ass et och net méi wéi richtig, dass bei esou engem Text d'Volk ka gefrot ginn, wann een der Meinung ass, dass déi Ofännerung déi Wichtigkeet huet, dass d'Volk och soll gefrot ginn: Dofir hu mer de Referendum hei virgesinn. Dat entsprécht och engem Text vun der Regierungserklärung, dee scho gesot huet, dass iwwert d'Verfassungsännerungen, och wann eng ganz Ännerung vun der Verfassung misst gemaach ginn, e Referendum misst ofgehele ginn. Mir hu gemengt et soll een et hei aschreiw fir bei all Ännerung kënnen e Referendum ofzehalen. Dee Referendum ka gefrot gi vu méi wéi engem Véirel vun den Deputéierten, dat sinn der 16, oder vu 25.000 Wieler. E muss gefrot ginn an deem Délai vun zwee Méint nodeem d'Chamber en éischte Vote iwwert eng Verfassungsännerung gestëmmt huet.

E wichtige Punkt bei deem Referendum ass dee vum Effet vum Referendum. An der Vergaangenheet hunn déi Referenden zu Lëtzebuerg éischter e konsultative Charakter gehat. D'Volk ass gefrot ginn, mä duerno konnten déi, déi de Referendum gefrot hunn, maachen a loosse wat se wollten. Dat menge mer ass net richtig bei der Verfassung. De Conseil d'État huet och gesot, wann een de „Peuple souverain“ free geet, an deen huet eng Décisioun geholl, da muss een déi Décisioun respektieren: Wann d'Volk also beim Referendum Jo seet, dann ass et Jo, a wann et Nee seet, dann ass et Neen. An duerno brauch, wann de Referendum stattfonnt huet, deen Text net méi bei d'Chamber zrëckzekommen, well d'Chamber huet jo hire Pouvoir

vum Vollek selwer, si huet e vum Wieler. A wa se dat bei de Wieler zréckgëtt, da muss se de Wieler och fräi a souverän entscheede loosson, an da muss se dat respektéieren, an da kann een net méi do dohannert goen. Dofir huet och de Referendum hei en definitiven an décisivë Charakter.

Ech wëll dann awer drop hiweisen, dass déi heiten Ännerung awer och nach eng wesentlech aner Ännerung fir déi heite Legislaturperiod mat sech zitt. No deem alen Text, deen en vigueur ass, därer d'Chamber sech als Constituante nëmmen iwwert déi Artikele befaassen, déi vun der viregter Chamber als révisabel erkläert si ginn. Deen Text schafe mir elo of. A wann deen neien Text a Kraaft ass, hätt déi hei Chamber d'Recht iwwer all Artikelen ze befannen, inklusiv déi, déi och net 1999 révisabel erkläert si ginn, well deen Text ass mat deem neien 114 ofgeschaf. Et wäert, Compte tenu vun där Aarbecht, déi mir hunn, net esou sinn, dass mir nach mat all deenen aneren Artikelen, déi net révisabel waren, eis och nach ofginn. Mä et kéint awer sinn...

(Interruptions)

Jo, Här Asselborn, et sinn der net vill, mä et ass awer deen een oder deen aneren derbäi, deen am Zusammenhang mat der Ofännerung vun aneren Artikelen eventuell misst gesi ginn, wat vläicht och bei aneren Ofännerungen d'Aarbecht kann erliichteren.

Dir Dammen an Dir Hären, déi Procédure, déi mir proposéieren, menge mir, dréit dem urspréngleche Sënn vun der Verfassung Rechnung. Mir maachen d'Prozedur net wesentlech méi einfach, mä mir maachen se méi modern a mir maachen se och esou, dass se der Opfaassung vun den demokratesche Gepflogenheete vun eiser Zäit entsprécht. An ech géif och sou wéi den Alex Bodry wënschen, dass de Projet hei unanimement vun der Chamber gestëmmt kënn ginn. Ech bréngen och hei den Accord vu menger Partei.

Plusieurs voix.- Très bien.

M. le Président.- Als nächste Riedner ass den Här Jean-Paul Rippinger agedroen. Den Här Rippinger huet d'Wuert.

M. Jean-Paul Rippinger (DP).- Här President, Dir Dammen an Dir Hären, ech wënschen net nëmmen dem Här Bodry, mä eis alleguerten, dass deen Text hei de Mëtteg gestëmmt gëtt. Ech wëll alerdéngs soen, dass ech elo kee Rapport 'bis' hei maachen. Ech gesinn, den Enthusiasmus hält sech a Grenzen, net nëmmen hei, mä och dobaussen. Mä dach ass dat heiten, d'Revisioun vum Artikel 114 vun eiser Verfassung, d'Kärstéck vun der Revisioun vun eiser Verfassung, déi dës Assemblée constituante, eist Parlament virhëlt. D'Basis vun der Demokratie läit dodran an et ass ee vun deene wichtigsten Artikelen, déi an dëser Legislatur ëmgeännert ginn. Dir gesitt och, dass dës Majoritéit net no Majoritéitsverhältnesser kuckt, sondern dass och en Deputéierte vun der Opposition, besonnesch bei dësem wichtige Text, Rapporteur ass. Ech géif him och fir déi prezis Aart a Weis, wéi hien dat hei duerchgeluecht huet, am Numm vun eiser Fraktioun merci soen.

Wa mir elo kucken an deene leschte véier an engem hallwe Joer, wéi oft d'Revisiounskommissioun vun der Verfassung zesummekomm ass, wéi vill mir geschafft hunn a wéi wéineg mir opzeweisen hunn, opzeweisen net an deem Sënn, datt mir net genuch diskutéiert hätten an net genuch eis Aarbecht gemaach hätten, mä opzeweisen, mengen ech, mat deenen Texter, déi mir hei am Plenum gestëmmt hunn. Méi wéi véier sinn et der garantéiert nach net, trotzdeem mir eng Assemblée constituante sinn.

Bis op siwen Artikele si se alleguerten zur Revisioun erkläert ginn a leider ass et jo elo awer esou, datt net all Artikel, deen zur Revisioun erkläert ginn ass, diskutéiert ginn ass an dass mir dee virum Enn vun dëser Legislaturperiod kënnen hei an der Chamber stëmmen.

De Rapporteur war eigentlech a senge mëndlechen Ausféierunge fein, andeem dass en d'Demokratesch Partei net méi erwähnt huet, wat en awer an engem Artikel an enger Dageszeitung gemaach huet an do geschriwwen huet: Déi lescht Revisioun 1999 vum Artikel 114 hätt net kënnen duerchgezu ginn, duerch d'Haltung vun der Demokratescher Partei.

Dat ass richtig, an ech sinn och stolz dorobber, well dann hätte mir deen Text, dee mir haut hunn, net, sondern mir hätten en aneren, deen net esou wäit geet an net esou gutt wär - a mengen Ae weinstens. Et war ganz kloer, dass et do drëm gaangen ass, wat de Kontrollorgan ass, dee bei enger Verfassungswiddregkeet vun engem Text eben dat seet. Mir waren ëmmer der Meinung, a mir hunn dat och gesot, dass et misst eng Cour constitutionnelle sinn, net am Kader vun där, déi elo existéiert, wann ee muss ee Prozess féieren, sondern op déi Aart wéi d'Verfassungsgericht an Däitschland, dass all Bierger kann eben d'Verfassungsgericht uuffen, dass awer och bei enger Verfassungsännerung d'Chamber decidéiert entweder ex post oder ex ante den Text iwwer seng Verfassungsméissegkeet duerch esou ee Kontrollorgan duerchkucken ze loosson an examinéieren ze loosson.

Et ass dru gescheitert, well d'Majoritéitsparteien an där Legislaturperiod gesot hunn an der Meinung waren, dat Kontrollorgan soll de Conseil d'État sinn. Mir waren net där Meinung, insbesondere awer och weinst där Haltung vum Conseil d'État deemools bei der Emsetzung vun de Maastrichter Vertrag hei an der Chamber. Et war ganz kloer, dass déi Klausel, vun där virdru mäi Virriedner geschwat huet iwwert d'Wahlrecht op kommunalem Plan vun den Ausländer, en contradiction war mat den Dispositione vun eiser Verfassung, an dass also deemno, no der Application vum Artikel 114, eben d'Chamber sech hätt missen opléisen.

Or, dat waren déi deemoleg Majoritéitsparteien net bereet ze maachen an hunn do léiwer a Kaf geholl, dass et hei eng flagrant Violatioun ginn ass, déi a Kontradiktioun war mat der Verfassung an engem internationale Vertrag, quitte dass an der Hiérarchie des normes och déi internationale Traitéen eng Prééminance hu vis-à-vis vun der nationaler Verfassung. Et ass deemools bei der Emsetzung vun de Maastrichter Vertrag eréischt vill méi spéit déi Disposition an der Verfassung geännert ginn. Et huet do schonn en Denkprozess missen asetzen iwwer Joren. Ech mengen, dat war och gutt esou, well mir elo ee Konsens fonnt hunn iwwert d'Redaktioun vun dem Artikel, dee vun all Fraktioun hei an der Chamber ka gedroe ginn.

Här President, Dir Dammen an Dir Hären, de véierten Ulaf war also dee richtigen a wa mir elo an Zukunft eng Disposition an der Verfassung mussen änneren, da brauche mir keng Assemblée constituante méi, sondern et kann duerch eng Proposition, déi vun den Deputéierten ënnerstëtzt gëtt, déi Verfassungsännerung virgeholl ginn. Ech géif soen, déi Prozedur um Enn vun enger Legislatur, dass ee bei all Artikel - iwwer 100 Artikelen waren et - all Kéier déiselwecht Prozedur hei muss duerchzéie fir all eenzelnen Artikel révisabel ze erklären - d'Solennitéit dovunner, déi war jo ëmmer a Fro gestallt - brauch et an Zukunft net méi ze ginn. Ech brauch also net wéi meng Virgänger elo nach eng Kéier déi Dispositione vun dem

Artikel 114, deem neien, ze erklären. Dat ass in Hülle und Fülle hei gemaach ginn.

Ech wollt lech nëmme soen, dass d'Regierung jo och eng Rei vu Modifikatiounen erabruecht huet, dass d'Chamber déi Modifikatiounen alerdéngs net ugeholl huet, net well se elo vun der Regierung komm sinn, mä eis huet et geschéngt, dass eis Propositione besser waren.

Et ass fir d'alleréischts de Quorum ze hu vun deenen Deputéierten, déi hei an der Chamber kënnen déi Revisioun vum Artikel beantragen. Eis huet et geschéngt, dass en Drëttel richtig gewiescht wär par rapport zu deenen zwee Drëttel, déi musse present sinn, fir dass déi Revisioun iwwerhaupt ka gestëmmt ginn. Well egal wat een elo mécht a wéi een déi Zuel fixéiert, si ass ëmmer arbiträr, ob een elo seet en Drëttel, dat heescht 20, oder ob ee seet méi wéi ee Véirel, dat sinn der 16, dat ass zimlech egal an et soll jo och fir déi nächst Jorzéngte sinn. Et soll jo och net gekuckt ginn no der Kompositioun, no der Zuel vun den Deputéierte vun enger Fraktioun, sondern wann ee seet 16 Deputéierten da mussen dat net déi vun enger eenzeger Fraktioun sinn, sondern dat kënne vun deene 60 Deputéierte 16 Deputéierte sinn aus verschiddene Fraktiounen, sief emol gesot.

Mir waren och éischter der Meinung, dass de Prozentsaz vu 15%, deen am Ufank ugi war, 15% vun der Gesamtwieterschaft, déi op de Wahllëschten ageschriwwen ass, dass dat méi eng Rechtssécherheet géif ginn, wéi wann een elo seet 25.000, well ebe par essence d'Zuel vun de Leit, déi op de Wahllëschten ageschriwwen sinn, essentiellément variéiert. Et muss een also soen, dass een och do kann d'accord sinn, ouni doraus e Casus Belli ze maachen. 25.000 ageschriwwen Wieler oder 15% vun den ageschriwwene Wieler, dat ass kee ganz groussen Ënnerscheid, mä eis huet dat eent méi eng grouss Rechtssécherheet geschéngt.

Mir si bien entendu mat dësem Text d'accord, well mer alleguerten an der Kommissioun - an dofir ass d'Kommissioun mat hirem Président a Rapporteur ze félicitéieren -, aktiv un dësem Text geschafft hunn, well mer och eng Rei vu Virlagen haten, souwuel déi vun der viregter Legislatur wéi och Correctionen oder Avisé vum Conseil d'État a vun der Regierung, an et bei enger Vielzahl vun Texter ëmmer méi schwéier gëtt sech op e gemeinsamen Nenner ze eenegen. Mir hunn dat gemaach.

Et ass effektiv e Kärstéck vun der Lëtzebuerger Verfassung, dat zur Revisioun an zur Ofännerung kënn. Ech mengen, dat wär de bon augure fir d'Zukunft vun eisem Land, well mir de Referendum institutionaliséieren an him net nëmmen e Caractère consultatif ginn, sondern et ass eng Contrainte. Wa bei enger Consultatioun eng Majoritéit sech erausschield, da muss een de politesche Wëlle vum Vollek berücksichtegen. Deemno huet dat heiten awer elo e coercitivë Charakter, esou dass dee Vote, dee bei deem Referendum erauskënn, rechtsgültig ass an net méi ka vun der Chamber ëmgeworf ginn.

Ceci étant dit, Här President, Dir Dammen an Dir Hären, wäert eis Fraktioun dësen Text stëmmen. Ech soen lech merci.

M. le Président.- Als nächste Riedner ass den Här Jacques-Yves Henckes agedroen. Den Här Henckes huet d'Wuert.

M. Jacques-Yves Henckes (ADR).- Här President, Dir Dam-

men an Dir Hären, ech wëll fir d'éischt dem Rapporteur dem Här Alex Bodry merci soe fir déi Exzellenz, déi hie bewisen huet a sengem schrëfflechen a mëndleche Rapport. En huet déi wesentlech Grondzich vun dëser Verfassungsännerung duergestellt an drop higewise wéi wichtig deen Text hei ass.

Effektiv, et ass eng vun deene wichtigsten Ännerungen, déi mer bis elo an der Chamber geholl hunn, wat d'Verfassung ugeet. Mir erlaben nämlech fir aus där Situation erauszekomme wéi mer den Traité vu Maastricht diskutéiert hunn, mir erlaben och dem Bierger d'Recht ze gi fir bei Verfassungsännerunge säi Wuert matzeschwätzen, wann en et fir néideg fënnt.

Ech wëll drun erënneren, dass den 10. Mäerz 1993 d'ADR-Fraktioun iwwert de Wee vun enger Proposition de loi vun dem Här Robert Mehlen gefrot huet, dass ee sollt de Problem vu Verfassungsännerungen, vu legislative Problemer, déi kéinten am Laf vun enger Legislatur Entstoen, léisen iwwert de Wee vum Referendum. Mir haten deen Ablack proposéiert, dass de Referendum kéint op Initiativ komme vun der Regierung, vun der Chamber oder vun de Bierger. D'Commission des Institutions huet an deem Text, dee se haut virleet, decidéiert, fir dat op zwou Initiativen, souzesoen, ze beschränken. Dat eent ass eng vun der Chamber selwer, a wann d'Chamber e Vote geholl huet, dann awer och d'Méiglechkeet dem Bierger ze ginn, fir ze soen, ob e mat der Ännerung vun der Verfassung d'accord ass oder net.

Et ass e wichtegt Gesetz, wat mer haut stëmmen. Et ass d'autant plus méi wichtig, well mer gesinn, dass déi ablécklech Léisung, wéi mer se elo nach kennen, eng falsch Léisung ass. Mir hunn dat beim Maastrichter Traité gesinn, wou en Traité gestëmmt ginn ass, dee verfassungswiddreg war, a wou du gesot ginn ass, mir géingen e puer Méint méi spéit no de legislative Wahlen déi Verfassungsännerung nohuelen. Et war kloer gesot, dass ee sech hei net un d'Verfassung gehalten hat, wat an der Populatioun déi Zäit zu ganz villen Debatte gefouert hat.

Déi ablécklech Léisung ass och onzefriddestellend, wa mer hei als Chamber en Text vun der Verfassung zur Revisioun fräi gi mat der Meinung, mir géingen den Dialog iwwert dat Problem beim Bierger fördern. En fait ass et esou, dass deen Ablack wou sech d'Chamber opléist et drëm geet fir eng nei Chamber ze designéieren an dass déi Debatten iwwert d'Verfassungsännerung am Kader vun den Debatten iwwert d'Programmer fir déi nächst Joren, wat déi nächst Regierung maache soll, déi ganz Problematik vun der Verfassungsännerung net méi debattéiert gëtt.

Den zweite Problem, deen ee virfonnt huet, war deen, dass wann ee grad hätt wëlle mam Bierger eng Debatt féieren iwwert dat, wat mer sollten änneren, da keen Texte alternatif virlong. All Partei hätt also iergendwéi eng Antwort kënne ginn an et hätt een net gewosst, wat schlussendlech d'Mandat gewiescht wär, well mir jo noutgedrongen hätte missen e Kompromisstext ausschaffen. Dofir menge mer och, dass déi Ännerung, déi mir elo virhuelen, absolut noutwendeg ass, well déi Situatioun, wéi mir se elo kennen, manifestement weder den Dialog mam Bierger gefördert huet nach Klorheet nach Transparenz erméiglecht huet, de Bierger kee Matsproocherecht hat an och d'Méiglechkeet net geschafe gi war, fir Diskussiounen iwwer Ännerungen am Virfeld ze féieren ier een international Texter oder Direktiven adoptéiert, an net duerno.

D'Proposition, déi mer elo virleien hunn, gesäit vir, dass 40 Deputéierte minimum mussen an der Chamber present sinn an dass och mini-

mum der 40 mussen der Textännerung zoustëmmen, fir dass eng Verfassungsännerung akzeptéiert ass. Da bleift en Délai vun dräi Méint, wou d'Chamber sech nach Bedenkzäit léisst. Innerhalb vun deenen dräi Méint ass d'Méiglechkeet ginn, déi provisoersch Décisioun vun der Chamber iwwert de Wee vun engem Referendum nees erëm a Fro ze stellen.

Et ass kloer, dass dat heiten eng ganz positiv Ännerung ass, an dofir kann och den ADR seng Zoustëmmung zu dëser Verfassungsännerung ginn. Et bleiwen nach e puer Problemer awer ze diskutéieren. Dat eent, ob mer d'Verfassung net nach weiderhin änneren, fir och bei legislativen Ännerungen, bei Problemer, déi sech dem Land stellen, d'Méiglechkeet ze ginn, fir de Bierger nach weider anzebannen, en ëm seng Meinung ze froen, well et ganz oft am politesche Liewen esou ass, dass Problemer, déi sech bei de Wahlen gestallt hunn, diskutéiert ginn an dass e puer Joer duerno d'Situatioun vläicht ganz aneschters ass an et dann noutwenneg ass, ier een eng Décisioun hei an der Chamber hält, Récksprouch mam Bierger ze huelen fir en ze froen: Ass dat de Wee op dee mer sollen a wëlle goen?

Dann ass et och selbstverständlech, dass mer mussen en Ausféierungsgesetz hunn, fir ze soe wéi mir dann elo déi Verfassungsännerung, déi mer decidéiert hunn, déi déi mer och nach wëlles hunn an Zukunft ze maachen, wéi mer déi praktesch uginn. Dat ass eng wichtige Roll, déi een net soll ënnerschätzen, datt mer och do gefuerdert si bis um Enn vun dëser Legislatur op jidde Fall en Text definitiv hei an der Chamber duerchzekréien, fir datt dat heiten och effektiv Gesetzgebung gëtt.

Et ass esou, datt ee sech elo och muss d'Fro stellen, wa mer dës Verfassungsännerung stëmmen: Geet et dann no deem ale Recht oder geet et no deem neie Recht? Musse mer eis elo net eng Bedenkzäit vun dräi Méint loosson an elo schonn de Referendum ugoe loosson? Et ass kloer, datt op jidde Fall fir dës Ännerung et esou ass, datt et nach no deem ale Recht geet, dat heescht, datt wa mir eng Dispens vun zweete Vote ginn an de Conseil d'État dogéint keng Objektioun huet, dann ass déi Verfassungsännerung akzeptéiert a rechtskräfteg deen Ablack wou se am Mémorial publizéiert ass.

Nach eng Kéier: Mir als ADR begreissen dës Ännerung. Si ass conforme zu deem woufir mir elo iwwer zéng Joer konsequent age-tratt sinn, an dofir wäerte mir och dëser Verfassungsännerung eis Zoustëmmung ginn.

M. le Président.- Als nächste Riednerin ass d'Madame Renée Wagener agedroen. D'Madame Wagener huet d'Wuert.

Mme Renée Wagener (DÉI GRÉNG).- Merci, Här President. Déi Verfassungsrevisioun, déi mer haut stëmmen, ass sécherlech keng reng technesch Affär wéi dat vläicht fir Leit dobausse kënn ausgesinn, mä et ass e Meilesteen an der Entwécklung vun eiser Verfassungsrealitéit. Mir schafen hei e moderne System, an déi Tabell, déi mer am Anhang vun eisem Rapport och hänken hunn, weist, datt mer eis elo och mat enger ganzer Rei vun anere Länner gläichgestallt hunn, déi an déi Richtung gaange sinn, an dass mer zum Deel esouguer méi wäit ginn.

Mir hunn eis jo bei där heiter Saach um italienesche System inspiréiert, an ech denken, datt et zwee grouss Punkte si wou mer e Schrëtt no vir maachen. Dat eent ass, datt mer eis méi Souplesse gi fir d'Emsetzung vun enger Rei vu Reformen, an ech denken, datt dat och grad an dëser Zäit e wichtige Punkt ass, well mer eng ganz Rei vu Saachen an der Verfassung

mussen entweder ëmänneren oder integréieren. Mir sinn an enger Phas gewiescht - an déi wäert och nach unhalen - wou Reformen ustinn, an dofir wäert dat heiten Instrument eis villes an deem Sënn erliichteren. Mir wäerten eng Rei vu Blocagen, déi et fréier gi sinn, net méi hunn.

Den Här Rapporteur an och aner Leit hu virdrun drop higewisen, dattdeen ale System, wou mer all Kéiers hu missen d'Chamber opléise fir eng Verfassungsännerung ze maachen, eigentlech am Laf vun der Zäit ausgehiegt ginn ass. Dat heescht, well een et schonn huet missen am Viraus sech iwwerleeë wéi eng Artikelen, datt ee wéilt an där nächster Legislaturperiod réviséieren, ass et ëmmer méi dozou komm - a besonnesch bei där leschter Kéier war dat esou -, datt ee preventiv oder prophylaktesch emol eng ganz Rei vun Artikelen révisabel erkläert huet, an domat ass ee ganz sécherlech vun der éischer Absicht vum System, sou wéi en agefouert gi war, ewechkomm.

Ech hu gesot um Enn vun der leschter Legislaturperiod si mer sou wäit gaangen, datt mer quasi all d'Artikelen révisabel erkläert hunn. Mir hunn eigentlech ënnert der Hand eng global Revisioun vun der Verfassung ugepeilt, an et ass awer vläicht och nach eng Kéier gutt drun ze erënneren, datt mer net all d'Artikelen deemools révisabel erkläert hunn. Den Här Meyers hat dat virdu schonn diskret ugedeit. Et waren haaptsächlech déi Artikelen wou et ëm d'Verankerung vun der Monarchie gaangen ass an eiser Verfassung, déi net révisabel erkläert gi sinn, an dat ass haaptsächlech dem Asaz vum sozialisteschen Deputéierten, dem Här Asselborn, ze verdanken, dee jo och bekannt ass fir seng monarchisteschen Tendenzen.

(Interruptions et hilarité)

Mam Resultat, datt dat eis herno ofters Kappzerbriesches gemaach huet, well mer bei enger Rei vu Reformen, déi mer wollte maachen an déi déi doten Artikelen vläicht just niewebäi tangéiert hunn, dann awer blockéiert ware fir kënnen ze schaffen. An deem Sënn ass deem heite System sécherlech och een, deem esou Dérapagé vläicht dann an Zukunft wäert verhënnern.

Deen zweete wichtege Punkt vun dëser Revisioun ass dee vun der Aféierung vum Referendum fir d'Sanktionéiere vun ëmstriddenen a kontroverséierten Artikelen duerch d'Wahlvollek. Dat ass eigentlech - an dat Wuert ass haut och schonn eng Kéier gefall - dat revolutionäert Element an deem Text, dee mer haut hei virleien hunn. Mir hunn eis an der Kommissioun Gedanke gemaach wien dann dee Referendum dierft déclenchéieren, ob dat d'Regierung wär, d'Deputéiert oder d'Wahlvollek. Bei der Regierung, do ware mer eis relativ schnell eens, obwuel déi dat selwer proposéiert hat, datt mer do net wéiltlen op dee Wee goen, datt si dat selwer kënn maachen. Beim Vollek, do ware mer eis och relativ schnell eens, datt mer géife mengen, datt dat eng gutt Saach wär, wann et do géif mat abezu ginn.

Eng Fro wou ee vläicht hätt kënnen méi laang driwwer diskutéieren, datt ass déi ob d'Deputéierten dat Recht solle kréien, sou wéi mer et jo och elo am Text festgehalen hunn. Et gëtt eng Rei vu Leit, déi der Meinung sinn, datt een dat doten Instrument oder déi dote Méiglechkeet eleng hätt sollen de Wielerinnen a Wieler iwwerloossen. Doriwwer kann ee streiden, well een eigentlech den Deputéierte quasi zweemol d'Méiglechkeet gëtt hei ze intervenéieren, wat vläicht net onbedéngt esou logesch ass. Bon, mir hunn deem Text esou festgehalen. Mir hunn do och op enger Zuel e Kompromëss fonnt vun enger Minimalzuel vun Deputéierten, déi dat kënnen maachen.

Wat wäerten awer elo d'Konsequenze vun dëser Verfassungsännerung sinn?

Ech géif emol de Pronostic wëllen opstellen, datt d'Uwendung vun deem heiten Artikel, besonnesch wat de Referendum betrëfft, just a ganz raré Fall dierft spillen, an datt mer an deem Sënn eigentlech net dat maache wat mer eben an der leschter Legislaturperiod iwwerleucht haten, nämlech a Richtung vun enger globaler Verfassungsrevisioun ze goen, déi da géif duerch Referendum sanktionéiert ginn. Ech kommen nach eng Kéier op dee Punkt herno zrëck.

Wéi gesot, et wäerte just vereenzelt Fäll si wou dat doten an deenen nächste Jorzénge vläicht virkënn, trotzdeem kann een awer soen, datt eng gewësse Sensibiliséierung fir d'Verfassung a fir hir Roll am ganze politesche System vläicht doduerch kann entstoen. Wann ech Sensibiliséierung soen, da mengen ech awer, datt dat net nëmmen e positiven Effekt ass, mä datt ee sech och muss Gedanken dorëms maache wéi een da mat där neier Situatioun ëmgeet, wéi een d'Leit doriwwer informéiert, datt et dat elo gëtt a wéi ee se vläicht och méi staark an déi Diskussiounen, déi mer heibannen iwwert d'Verfassung féieren, mat abënn, souwuel an der Preparatioun vun deenen Aarbechten, déi mer jo meeschens an der Verfassungskommissioun féieren, wéi och während dem Referendum.

An ech wéilt nach eng Kéier op deem éischen Deel insistéiere well dat eppes ass wat eigentlech ëmmer e bësse vergëss gëtt. Dee System, dee mir elo hunn, ass jo deem, datt d'Deputéierten eng Verfassungsännerung maachen, an dass eréischt an enger zweeter Etapp, wann d'Wielerinnen an d'Wieler net averstane sinn, si kënnen aktiv ginn. Dat heescht also, datt an där éischer Phas, wou et vläicht ganz interessant wär och emol ze héiere wat d'Leit dann dobause soen zu deene Proposen, déi mer maachen, datt do eigentlech an der Öffentlechkeet nach net ganz vill iwwert d'Inhalter vun deenen Ännerunge geschwat gëtt.

Ech ginn e Beispill, datt ass dat vum Artikel 11, wat sécherlech eent ass wou d'Leit dobause sech kënn fir eng Rei vu Punkte begeeschteren, well et do ëm perséinlech Fräiheete geet, et geet ëm d'Fraegläichstellung, et geet ëm d'Integratioun vun de Behënnerten an ëm den Ëmweltschutz. Dat si bestëmmt Theme wou et interessant wär ze héiere wat dann d'„Forces vives“, wéi se esou schéi genannt ginn, zu deene Punkte soen a wou et vläicht e bësse schued ass wa se eréischt am Nachhinein, wa mir d'Saach hei gestëmmt hunn, kënnen soen: Neen, domat si mir net d'accord, oder mir wëllen do Saachen änneren. Dat also zu deene Preparatiounsarbechten.

Deen zweeten Deel ass dee vun der Phas vum Referendum selwer. Do wäerte mer wa mer iwwert de Projet de loi, dee jo och unhängeg ass, iwwert de Referendum nach eng Kéier dorobber zrëckkommen, wéi dat iwwerhaapt organiséiert gëtt, fir d'Leit iwwer e Sujet ze informéieren an ze sensibiliséieren. Hei wäert sech déi Thematik ähnlech stellen, an och hei sinn Iddië verlaangt, wéi een dat net Instrument an d'Praxis ëmsetzt. An ech froe mech, ob do net misst virausschauend e bësse geschafft ginn, vläicht en Aarbechtsgrupp och emol op d'Bee gesat ginn, deem am Ausland géif kucke wéi mat deene Situatiounen do verfuer gëtt, wéi versicht gëtt déi Informatioun an déi Preparatioun ze maachen an deene Fäll, wou e Referendum usteet. Vläch sech do ze inspiréieren, fir wann dat eng Kéier hei zu Lëtzebuerg och sollt méi konkret de Fall sinn.

Ech hu virdu scho gesot, datt an deem System, dee mer elo hei gewielt hunn, d'Populatioun am Fong reagiert an net selwer Initiativ kënn huelen. Dat ass och en Ënnerscheed zu deem System, dee mer wäerten hunn, wa mer

d'Gesetzgebung iwwert den allgemenge Referendum wëllen aféieren, well all déi Leit, déi wëllen, wa se sech zesummen dinn a genuch Stëmmen hunn, am Fong kënnen selwer Initiativen huelen. Dat ass hei beim Referendum net de Fall.

Ech wéilt, wat déi Problematik vun der Sensibiliséierung betrëfft, e bëssen och meng Skepsis äusseren, well mer bis elo gesinn hunn, och bei anere Beräicher, datt d'Regierung sech schwéier deet fir déi Sensibiliséierung ze maachen. Ech gi just dat Stéchwuert vum Konvent a vun der europäescher Verfassung, wou ech herno nach eng Kéier drop zrëckkommen, wou een och gemierkt huet, datt et extrem schwierig ass hei zu Lëtzebuerg fir esou Campagnë vun Informatioun ze maachen.

Mir haten haut de Mueren eng Pressekonferenz, wou vun der Säit vum Här Theis eng Rei vu Saachen presentéiert gi sinn, wat elo soll geschéien, wat jo och ganz positiv ass, mä et huet een awer e bëssen d'Gefill, datt déi Saache spéit kommen. Elo si mer scho ganz laang amgaang iwwert déi Verfassung ze diskutéieren. Mir hunn eis Aarbechten als Konvent längst ofgeschloss an deem Débat, deem eigentlech an der Öffentlechkeet hätt solle stattfannen, dee war net do, an dat ass och bësse meng Angscht, datt et bei deene Referenden, déi mer elo op deem heiten Niveau vun der Verfassung an och op deem aneren Niveau vun der Gesetzgebung, déi mer elo aféieren, datt dat eventuell dann net réusséiert. Dat ass awer e ganz wichtege Punkt, fir datt mer wierkelech hei zu engem Fortschrétt kommen.

Ech wéilt awer trotzdeem bemierken, datt an eisen Aen d'Aféiere vun deem heite System sécherlech der Constitutioun en anere Stelwäert an der kollektiver Identitéit wäert gi wéi deem, dee se bis elo hat. Ech mengen, datt d'Méiglechkeet fir op deem dote Wee ze goen, sécherlech wäert derfir surgen, datt d'Leit sech vläicht e bësse méi fir dat Instrument vun der Verfassung interesséieren, an dat ass e ganz wichtege Nieweneffekt.

Ech wéilt just op e puer Detailer agoen. Dat eent ass d'Thematik vum Quorum, dee mer jo ofschaffen, a vun der Majorité qualifizéiert, déi mer e bëssen ofgeännert hunn, wou ech och denken, datt et e gudde System ass. Mir hu quasi dee System, dee mer virdrun haten, wou mer all Kéiers hu missen eng Dissolutioun maachen an dann erëm eng nei Chamber décidéiere loosse, ersat doduerch, datt mer déi nei Majorité qualifizéiert do hunn, wou mer jo och e Konsens eigentlech sichen ginn. An deem Sënn ass et déiselwecht Iddi, déi viséiert gëtt, mä déi mat enger anererer Prozedur versicht gëtt ze erreechen. Et geet drëms, datt esou vill wéi méiglech Kräfte an der Chamber sech eens ginn iwwer eng Verfassungsännerung. De Fait, datt nach eng Kéier dräi Méint Denkpaus bestinn, ass dann och nach eng Kéier e Moyer fir net Saachen iwwert de Knéi ze brieschen. Dat war jo déi Angscht, déi eigentlech zu dem ale System gefouert hat.

Dann zum Thema Zuelen. E Minimum vu Leit, déi musse matmaachen, fir datt e Referendum ka stattfannen. Mir haten an der Kommissioun eng länger Diskussioun iwwert d'Fro ob een net sollt op de Wee vu Prozenter goen amplat vu fixen Zuelen. Ech sinn eigentlech nach ëmmer der Meinung, datt dat vläicht déi besser Léisung gewiescht wär. Egal wéi dat elo virugeet, ass et jo awer esou, datt bei der Entwécklung vun der Wahlpopulatioun zu Lëtzebuerg, et éischer duerno ausgesäit, datt se stagnéiert oder esouguer erofgeet, an dee Seuil, dee mir hei aschreiwen,

dee bleift deeselwechten. Dat heescht, datt mer am Fong do ëmmer méi eng Disproportioun kréien, datt déi Zuel vun deene Leit, déi därfe viele goen, am Fong, wann iwwerhaapt, dann éischer réckleegefeg wäert évoluéieren, während de Seuil deeselwechte bleift, also proportional eigentlech méi schwéier ze iwwerwanne wäert ginn.

D'Fro ass natierlech, ob een net e Risiko ageet, an dat ass och an der Kommissioun diskutéiert ginn, wann een a Richtung vun engem Prozentsaz geet. Et ass gesot ginn, do wär de Problem vun der Sécurité juridique, well een dann net esou exakt kënn soe mat de Stellen hannert dem Komma, déi dann entstinn, wat dat genau fir eng Zuel ass, a well déi Zuel dann eben och a Funktioun vun der Entwécklung vum Elektorat évoluéiert, datt dat e Problem wär. Ech sinn der Meinung, datt wou e Wëllen och e Wee gewiescht wär, datt ee vläicht do hätt kënnen sech nach méi genau iwwerleeën, ob et net awer där Weeër gëtt fir dee Problem, wann et een ass, ze léisen.

En drëtten Punkt, an do hu mer vläicht méi fundamental eng aner Meinung, dat ass d'Netabazéie vun den auslännesche Leit beim Referendum. Wa mer déi Leit, déi zu Lëtzebuerg liewen, déi am wahlfähigen Alter sinn a kee Lëtzebuerger Pass hunn, wa mer déi géifen derbäiziele fir eist Elektorat am Fall vun engem Referendum ze bestëmmen, da géife mer op ganz aner Chiffre komme wéi déi, déi mer elo hunn, an déi Zuel, dat wësse mer jo och, ass jo konstant am Wuessen, déi kritt ëmmer méi eng grouss Relevanz. Dat mécht, besonnesch am Zesummenhang mat deem, wat ech elo grad iwwert d'Lëtzebuerger Elektorat gesot hunn, d'Saach nach méi problematesch. Et iwwerrascht natierlech net, datt déi Leit, déi och elo beim Referendum un deem heite System festhalen, dat deeselwechte System ass wéi beim nationale Wahlrecht, datt do och net d'Bereetschaft besteet fir eppes drun ze änneren, datt do och d'Leit, déi kee Lëtzebuerger Pass hunn, ausgeschloss bleiwen. An deem Sënn kann ee soen, datt hei eng gewësse Konsequenz ze erkennen ass.

Op där anerer Säit hu mer jo awer an der Lescht vun héchster Stell kënnen héieren, datt sech Iwwerleeunge gemaach ginn, ob een net misst d'auslännesch Bevölkerung beim nationalen Wahlrecht mat abezéien, sou datt ee sech d'Fro awer kënn stellen, ob dat net och fir ee Referendumsystem misst gëllen, och wann et ëm d'Verfassung geet.

Ech wéilt nach eng Kéier dat Stéchwuert, wat ech virdu schonn ernimmt hunn, vun der kollektiver Identitéit zrëckhuelen. Ech denken, wann een hei a beim nationalen Wahlrecht op de Wee gaange wär fir d'Ausländer mat anzebezéien, datt een dann och en anert Kollektivsteedsdemech net nëmme vun der Verfassung, mä iwwerhaapt vum politesche Prozess an der Lëtzebuerger Gesellschaft kritt hätt. Ech hoffen, datt iwwert déi Öffnung, déi emol ganz zaghaft ugedeit ginn ass, nogeduecht gëtt, an et net fir de St. Nimmerleinstag ass, wou mer déi Reform hei zu Lëtzebuerg endlech aféieren.

Här President, ech hat elo schonn e puermol an Niewesatz iwwer eng global Verfassungsrevisioun geschwat, an déi Leit, déi an der Kommissioun matgeschafft hunn, erënnere sech och nach drun, datt eigentlech 1999 eng global Revisioun vun der Verfassung viséiert gi war. Ech wéilt do nach eng Kéier aus dem Procès-verbal vun der Commission des Institutions zitéieren.

Dat war am Januar 2000, wou et drëms gaangen ass, wéi d'Regierung sech eigentlech géif déi weider Entwécklungen um Niveau vun der Reform vun der Verfassung virstellen. „Le gouvernement issu des élections législatives de juin 1999 a exprimé dans sa déclara-

tion gouvernementale le souhait de voir se constituer un groupe de travail qui serait composé d'experts étrangers en droit constitutionnel et de représentants des différents groupes politiques et qui serait chargé de rédiger une nouvelle constitution. Le nouveau texte une fois qu'il aurait trouvé l'accord de la Chambre serait ensuite soumis à l'électeur par la voix d'un référendum à caractère consultatif.“

Dat war, Här President, eigentlech eng ganz aner Richtung wéi déi, déi mir elo hei aschloen. Dat eent verhënnert natierlech dat anert net. Mä mäi Gefill ass awer, dass déi grouss Verfassungsrevisioun an dee grouss Referendum, deem dann do misst hannendrun hängen, dass do d'Saach sech net weider konkretiséiert huet an datt et warscheinlech wäert dobäi bleiwe bei deene klenge Verfassungsännerungen, déi mir an deene leschte fënnef Joer preparéiert hunn, a wou ech hoffen - an dorop kommen ech vläicht herno nach zrëck -, datt se nach an dëser Legislaturperiod wäerten iwwert d'Bühn goen.

Här President, an deem heiten Text, deem ech elo zitéiert hunn, war schonn ugedeit ginn, datt Experte sollten erugezu ginn, fir der ganzer Verfassung eng nei Struktur ze ginn. Och déi Saach ass e bëssen am Sand verlaaf. Natierlech muss een awer och zouginn, dass et an deem Zesummenhang, wann een op de Wee gaange wär vun enger globaler Revisioun, dass et do och Problemer ginn hätt. De Problem vun engem globale Referendum iwwer e grouss komplexen Text ass jo ëmmer deem, dass do e Vogel-friss-oder-stirb-System e bëssen dobäi ass. Dat ass eng ähnlech, eng analog Problematik wéi déi, déi mir och elo beim Referendum iwwert d'europäesch Verfassung wäerte kréien, dee jo am Prinzip soll dat nächst Joer stattfannen. Eigentlech kënnen d'Leit jo och do nëmmen am Nachhinein iwwer e gesamten Text decidéieren, an d'Fro ass, awéiwäit dat e reelle Choix ass, wa se net konnte virdu méi do matbestëmmen. Dat heescht also, datt et kee wierkeleche Choix ass, deem do besteet, an deem Sënn wier dat eigentlech och ähnlech problematesch wéi bei där globaler Verfassungsrevisioun, wa mir se da gemaach hätten.

Ech hat iwwregens, fir hei eng Klammer opzemaachen, op enger Table ronde déi naiv Fro gestallt, wann den europäesche Referendum kënn iwwert déi europäesch Verfassung, ob d'Leit sech da wéinstens kéinten tëschent zwee Texter decidéieren, tëschent deem vum Konvent an deem vun de Regierungen. Natierlech weess ech, datt dat net de Fall ass. Mä d'Fro stellt sech awer, ob dat, wat elo op deem Niveau geschitt, net eng zimlech Absurditéit ass, nodeem e Konvent, dee jo aus dräi Composantë bestoung, wou d'Regierungen och matvertruede waren, en Text proposéiert huet, elo en zweeten Text wäert schlussendlech festgehalen ginn, wou just nach alleng d'Regierungen d'Soen hunn a wou de Konvent an dem Konvent seng Aarbecht am Fong warscheinlech - faerten ech - wéineg wäerte berücksichtegt ginn. Och d'Wielerinnen an d'Wieler oder déi Leit, déi um Referendum dann deelhuele, kënnen dann eben hei och just nach Jo oder Neen zu enger ganz komplexer Matière soen.

Domat wëll ech net gesot hunn, datt mir géint e Referendum sinn, ech denke just et ass ëmmer wichtig, wat am Virfeld geschitt. Et ass wichtig, dass am Virfeld d'Leit informéiert a mat abezu ginn an och kënnen mat op den Text awierken, deem entsteet.

Wéi gesot, den Usproch vun enger globaler Revisioun, dee mir 1999 nach haten, ass net ëmgesat ginn. Dat, wat mir an deene fënnef Joer elo geschafft hunn, op eenzelnen Artikelen, dat läit an der Dunkelkammer vum Statsrot. Et ass wierkelech ze hoffen, dass mir nach virun

Enn vun dëser Legislaturperiod déi Saache kënnestëmme. Wann ech allerdéngs héieren, wat den Här Meyers virdru gesot huet, dass deen Délai nach méi kuerz ass wéi e fréier war, well mir jo da schonn dräi Méint virum Enn vun der Legislaturperiod misste fäerdeg sinn, da stellen ech mir Froen.

Wann een dat zréckrechent, da misste mir jo am Ufank vum nächste Joer allerspéitstens déi Saachen do um Dësch hunn, an ech géif mir wierklech wënschen, grad beim Artikel 11, dass et dës Kéier awer kéint klappen. Ech wëll lech drun erënneren, dass mir schonn 1994, net ech selwer, mä mäi Kolleeg Garcia, drop insistéiert hunn, dass d'Gläichberechtigung tëschent Fraen a Männer sollt an der Verfassung ageschriwwen ginn. Ech mengen, den Artikel 11 a senger Globalitéit ass jo vill méi laang nach an der Diskussioun. Dat sinn elo also iwwer zéng Joer hier, dass mir un deem Text do bastelen an et wär wierklech héich Zäit, dass mir kéinten do Neel mat Käpp maachen. Vlächicht vun hei aus mäi Wonsch ausgedréckt, datt de Statsrot d'Urgence vun där Saach och agesäit.

Här President, ech kéim zur Konklusioun. Mir haten eng ganz laang Diskussioun ronderëm den Artikel 114, déi elo hei zu engem gudden Enn gefouert ginn ass. Wann Zäit verluer gaangen ass, géif ech awer soen, war et net de Feeler vun der Kommissioun. Et muss ee feststellen, dass d'Regierung e Joer gebraucht huet bis se mat hirem Avis komm ass, an de Statsrot och nach eng Kéier ee Joer. Mir hunn also do och laang missen op aner Leit waarden. Dat léisst vlächicht och nach eng Kéier d'Fro opkommen, ob mir eis net misste méi effikass Instrumenter ginn, grad wa mir um Niveau vun der Verfassung schaffen, fir méi schnell kënnen virunzekomme wéi dat am Moment de Fall ass.

Am Résumé wëllt ech soen, dass - a vlächicht fir och e puer Blumen ze streeën -, wa mir e relativ fortschrittliche an ongewinnt couragierte Text haut hei hunn an en och wäerten, esouwäit wéi ech dat aschätzen, mat grousser Majoritéit hei stëmme, dass dat da sécherlech net zulescht dem President vun der Institutionskommissioun ze verdanken ass, an ech froe mech, ob et net heiansdo besser ass, wann een e fortschrittliche Konservativen an der Verfassungskommissioun wierke léisst wéi ëmgedréint. Ech soen lech merci.

M. le Président. - Als leschten Diskussionsriedner ass den Här Serge Urbany agedroen. Den Här Urbany huet d'Wuert.

M. Serge Urbany (déi Lénk). - Merci, Här President. Ech wëll meng Interventioun zu deem Projet glidderen an zwee Deeler. Éischstens, déi Verfassungsännerung hei ass manner déif gräifend an, ech mengen, och manner couragéiert wéi se hei duergestallt gëtt. Zweetens, zu enger wierklech participativer Demokratie gehéiert vill méi wéi e Verfassungsreferendum.

Éischstens also, wie mengt, dass wa 25.000 Wielerinnen a Wieler de Choix kréien nom éischte Vote vun enger Verfassungsännerung an der Chamber e Referendum doriwwer ze fuerderen an hinne just zwee Méint Zäit gi gëtt fir hir Absicht ze strukturéieren, da froen ech mech, ob ee wierklech wëllt, dass dës Choix och dacks exercéiert gëtt.

Une voix. - Très bien!

M. Serge Urbany (déi Lénk). - Et ginn dobäi un d'Wieler zäitlech an organisatoresch Ufuerderunge gestallt, déi d'Parlament selwer an deene meeschte Fäll a senger eegener legislativer Praxis net erfüllt. Dat ëmsou méi, wann d'Leit - wéi dat jo an engem anere Gesetzesprojet virgesinn ass - éischstens müssen e Comité bilden,

deen zweetens beim Statsminister virschwätze muss, deen drëtts dann den Antrag préift, deen en da véiertens un d'Gemenge weiderleet, fir dass se fënneftens de Wieler informéieren, dass de Wieler sechstens den Antrag op d'Gemeng laanscht ënnerstëtze komme kann, da gesäit een net, an da freet ee sech, wéi dat an zwee Méint alles ze verwierklechen ass. Ech wëll domat net déi Prozedur kritiséieren, wéi se virgesinn ass op de Gemengen, déi jo gewësse Garantien ouni Zweiwel bidde wäert, mä einfach dee kuerzen Délai an och déi héich Zuel vu Wieler, déi hei bei deem Referendum erfuerdert sinn.

Ech wëll net soen, dass et radikal onméiglech ass, esou e Referendum duerchzesetzen. Wann eppes an der Luucht läit an déi richteg Leit dohannert sinn, ass wuel esou eppes méiglech. Mä op d'mannst wäert esou eng populär Referendumsinitiativ awer an Zukunft net allze heefeg sinn. Déi Méiglechkeet vum Referendum op Antrag aus dem Vollek also, dat ass jo déi wichtegst Neierung bei deem Projet vun der Verfassungsännerung hei, huet awer aus eiser Siicht trotzdeem nach zimlech grouss Mängel. Wat doriwwer eraus bleift, dat ass eng vereinfacht Méiglechkeet fir 16 Deputéierte vu 60 selwer e Referendum nom éischte Vote vun der Verfassungsännerung ze froen. Bis elo waren zwee Drëttel Deputéierten néideg bei alle Froe fir e Referendum ze beschléissen, deen nëmme konsultativ war.

Beim aktuellen institutionelle Kompromëss vun deenen dräi grousser Parteien wäerten awer och kaum oppositionell parlamentaresch Referendumsinitiativen zustane kommen, well jo zum Beispill an der aktuellen Chamber déi dräi klenger Oppositionsparteien 13 Sëtz hunn, erfuerdert wieren awer 16 Stëmme.

De Moment heescht déi zréckbehale Léisung also, dass éischter d'Méiglechkeet vun engem plebiszitäre Referendum a Fro kënn, deen ugefrot gëtt vun deenen, déi an enger konkreter Verfassungsännerung sichen no engem breeden öffentliche Appui, well se sech dovun politesch Erfolleg versprechen. Den europäesche Referendum zum Beispill, deen d'Regierung ugekënnegt huet, schéngt esou enger Absicht ze entspringen, och wann en op engem aneren Artikel vun der Verfassung soll wahrscheinlech duergedouert gi wéi op deem, dee mir hei diskutéieren. En Artikel, deen iwwerens scho laang an der Verfassung ass an deen nëmme zweemol an der ganzer Geschicht zur Uwendung komm ass, an zwar 1919 an 1937.

Dobäi muss een awer och kritiséieren, zum Beispill wann een den europäesche Referendum hält iwwert d'europäesch Verfassung also, dass do wahrscheinlech d'Frostellung vill ze vill eng pauschal wäert sinn. Et wäerten och do keng richteg Äntwerten op déi wesentlech Froe fonnt ginn, déi sech awer stellen, wéi déi zum Beispill vun der weiderer sozialer Entwécklung an Europa, oder wéi déi vun der militärescher an aussepolitescher Orientéierung vun der Europäescher Union.

Ech mengen dofir och, dass deen europäesche Referendum net onbedéngt e gutt Beispill ass dofir, wéi een e Referendum soll duergedouert, an ouni Zweiwel wäerte sech bei deem Referendum am Lager vum Jo gradso wéi am Lager vum Nee Leit erëmfinden, déi déi verschiddenst, oft kontradiktoresch Motivatiounen wäerten hunn.

Also nach eng Kéier: An der Fro vum Referendum mécht déi aktuell Majoritéit zwar eng kleng Ouverture, déi awer wahrscheinlech net wierklech zu enger Ännerung vun der politescher Kultur féiere wäert, a fir dat ze problematiséieren, fir och ze problematiséieren, datt zum Beispill déi auslännesch Bevölkerung a wesentlech Verfassungsfroe vum Wahlrecht ausgeschloss

wäert sinn, wëll ech hei déi schéin Unanimitéit e bësse stéieren an ech wëll mech hei enthalten.

(Interruption)

Ech fannen eis Demokratie verdréit dat och.

Zweetens kann e Verfassungsreferendum, esouguer wann e méi breet Méiglechkeete géif bidden, nëmme een Deel si vun enger méi participativer Demokratie wéi mir eis se virstellen. An zwar schwätze mir eis aus fir déi permanent Bedeelegung vun de Leit um politesch Liewen op allen Niveauen duerch d'Recht op Zougank zu den Informatiounen, dat méi breet muss sinn, duerch d'Recht ugehéiert a gefrot ze gi bei wichtige Décisiounen an och duerch eng reell politesch Debatt tëschent de Wahlen an och eng reell politesch Debatt virun esou engem Referendum - dofir geet och déi Zäit eiser Meinung no net duer, fir dee Referendum do unzefroen -, eng Debatt, déi och dem Pluralismus an der Gläichheet vun de Meinungen an hirer Méiglechkeet sech ze entfale Rechnung dréit.

D'Demokratie ka weder op Wahlen all fënnef oder sechs Joer beschränkt sinn nach op Referenden, déi all puer Joer stattfannen. Et gëtt e puer kleng Usätz, och zu Lëtzebuerg, wou besonnesch a Gemengen d'Leit iwwer Projeten informéiert an och esouguer heiansdo mat abezu ginn. Ech mengen, do gëllt et och weiderzefueren. Ech wëll och d'Beispill nenne vun den Assises sociales zu Esch, déi och schonn eng gewëssen Traditioun hu vu Participatioun vu Leit a vu Vereenungen un der Definition an an der praktescher Duerchféierung vun enger Sozialpolitik.

Et gëtt och een anert Beispill am Ausland, wat vill méi wäit geet, dat vu Porto Allegre. Dat ass déi brasilianesch Stad, déi jo de Sëtz vum Forum social mondial ass. Do gëtt et eng speziell institutionaliséiert Budgetsprozedur, déi scho baséiert op enger Erfahrung vun zwielef Joer, de sou genannte Budget participatif. Do gi Leit iwwer Basisversammlungen an iwwer zäitbegrenz't Mandatairen direkt an der Opstellung vum Budget vun der Stad bedeelegt an agebonnen. Et konnten och gutt Resultater dobäi realiséiert ginn, souwuel wat d'Verbesserung vun den Infrastrukturen a besonnesch defavoriséiert Uertsdeeler ugeet wéi och eng Erhiewung vu lokale Steieren no sozial ëmverdeelende Kritären. An ech mengen och, dass et net wouer ass, dass esou Modeller nëmme Resultater an aarme Géigende bréngen. Grad an entwéckelte Länner wéi eisem wären d'Méiglechkeeten esouguer besser fir esou Modeller an der Praxis duergedouert.

An ech mengen och, dass déi traditionell Politik dacks déi demokratesch Méiglechkeeten ënnerschätzt, déi am Vollek bestinn, an och de Responsabilitéitssënn vun de Leit dobaussen. Dacks huet d'Politik Interesse drun d'Leit ze déresponsabiliséieren an heiansdo ze infantiliséieren. Wahlcampagné ginn dacks méi ëm Leit wéi ëm Idéi gefouert, wouzou eise Wahlsystem allerdéngs och bäidréit. Déi mächtig Lobbyen, déi et gëtt, besonnesch d'Wirtschaftslobbyen, hu léiwer esou ee politesch System, wou se kënnen op eenzel Leit an op eenzel Parteien awierken, wéi eng wierklech participativ a méi direkt Demokratie, déi fir si onberechenbar ass.

Dofir wëll ech ofschléissend soen, dass ech éischts mengen, dass een d'Referendumsdiskussioun soll seriö féieren. Et soll een och konkret méi wäit gehend Méiglechkeeten an der Zukunft schafe wéi dat elo hei bei deem Projet vun deenen dräi grousser Parteien vir-

geschloe gëtt. Et ass jo nach en anere Projet, dee mir sollen diskutéieren iwwert de Referendum, wou mir iwwert all déi Froen do nach kënnen schwätzen, wou och nach kënnen Verbesserungen kommen, zum Beispill wat de Quorum vu Leit ugeet, fir esou ee Referendum ze froen.

Zweetens menge mir, dass doniewent muss am Alldag eng participativ Demokratie geschafe ginn, déi d'Leit dru winnt, dass d'Demokratie net eppes Aussergewöhnlech ass, eppes Mediatesches, eppes reng Persounbezunnenes, eppes, wou et nëmme am Fong geholl zwou Reaktiounen drop gëtt, déi eng, déi soen: „Si maache souwou, wat se wëllen“, an déi aner soen: „Dir maacht dat schonn.“

Et ass wichteg, eiser Meinung no, dass d'Leit d'Demokratie erliewen als eppes, wat si direkt betrëfft, wou se direkt kënnen drop awierken, regelméisseg a mat Erfolleg, eppes wat hirer Selbstbestimmung an hirer Selbstverwierklung entsprécht, an dofir schloen ech vir, déi Diskussioun ëm déi Froen do wierklech mol eng Kéier ze féieren - weinstens wäerte mir dat an der weiderer Diskussioun maachen a bei dem Projet de loi iwwert de Referendum, dee mir deemnächst hei wäerten hunn.

M. le Président. - D'Wuert huet elo den Här Justizminister Luc Frieden.

M. Luc Frieden, Ministre de la Justice. - Här President, Dir Damen an Dir Hären, ech géif gäre kuerz am Numm vun der Regierung zu dëser wichtiger Verfassungsännerung Stellung huelen an och d'Chamber bieten de Statsminister ze entschëllegen, deen traditionell zu de Verfassungsännerunge schwätzt, mä deen, wéi Dir wësst, de Mëtten de belsche Premier op offizieller Visite zu Lëtzebuerg op Besuch huet.

Dëst ass eng historesch an op d'mannst an der Theorie fundamental Ännerung vun eisem konstitutionellem Wiesen zu Lëtzebuerg. Mir distanzéieren eis och duerch dës Verfassungsännerung éischtmoleg vun de Verfassungen vun der Belsch a vun Holland, déi ëmmer a grondsätzlech haut och nach eng Opléisung vum Parlament virgesinn, wann et zu enger Verfassungsännerung kënn.

D'Regierung wëllt also dës Verfassungsännerung net verstoen als eng Ofschafung vum Prinzip vun der Rigiditéit a vun der Solennitéit vun der Verfassung, déi fir d'Regierung äusserst wichteg Elementer sinn, mä als eng Äntwert op reell praktesch Problemer. Praktesch Problemer, déi virun allem da komm si, wa mir international Vertrag unzuhuelen haten, déi op där enger oder där anerer Bestimmung net am Aklang ware mat der Verfassung, oder op d'mannst, déi Froen opgeworf hunn.

Ech stelle fest, dass och dëst Parlament, wéi et de Statut iwwert déi international Cour pénale internationale ugeholl huet, en Artikel an d'Verfassung gesat huet, deen en fait contraire war zur Verfassung, nämlech géint de Prinzip vun der Inviolabilitéit vum Grand-Duc verstouss huet, mä dofir an d'Verfassung gesat huet, dass trotz deem Artikel, deen d'Inviolabilitéit vum Grand-Duc virgesäit, ee kënn awer de Statut vun der Cour pénale internationale unhuelen. Deen Artikel iwwert de Grand-Duc war an deem Moment net révisabel, sou wéi en och haut - virun dëser Verfassungsännerung - net révisabel wär.

Et goufen also ganz reell praktesch Problemer, wou am Ausland schnell konnte Verfassungen ofgeännert ginn an zu Lëtzebuerg dat net gemaach konnt ginn. Grondsätzlech hate mir dofir an der viregter Chamber, an ech war deemools als Member vun deem Haus Auteur vun där Proposition, fir ze soen, da kommt mir sichen ee

Wee fir d'Verfassung méi schnell kënnen ze änneren, wann et sech ëm eng international Obligatioun handelt. Mir sinn zur Konklusioun komm, Dir sidd zur Konklusioun komm, och opgrond vum Avis vum Conseil d'État virun e puer Joer, datt et besser wär, et géif ee grondsätzlech an net nëmme bei internationalen Obligatiounen iwwert déi dote Fro diskutéieren.

Fir d'Regierung bleift et wichteg, dass een net liichtfankeg kann d'Verfassung änneren. Wann d'Regierung haut mat där Proposition d'accord ass, wéi d'Chamber se hei proposéiert a wéi den Deputéierten Alex Bodry dat am Numm vun der Chamber hei rapportéiert huet, dann nëmme, well d'Conditions de majorité ganz héich bleiwen. Et muss also séchergestallt ginn, datt net eng einfach Majoritéit eng Kéier méindes mueres ka kommen an d'Verfassung änneren, datt dat och muss wuel iwwerluecht sinn, an dofir muss een op d'mannst zweemol vum Parlament den Accord kréien, voire et muss esouguer virun dem Vollek duerch e Referendum ofgestëmmt ginn.

Mir musse jo och wëssen, an de Leit et nach eng Kéier soen, am Fong d'Opléisung vum Parlament eng reng Formalitéit war, well et meeschtens esou geschitt ass, datt just virun de Wahlen d'Deklaratioun gemaach ginn ass an no de Wahle konnt d'Verfassung ofgeännert ginn. Ceci dít ass dat heiten eng gréisser Ännerung, well wann ech virdru gesot hunn, datt verschidden Artikelen vun der Verfassung hu misse révisabel erkläert ginn, dann ass et an Zukunft esou, datt all Artikel vun der Verfassung kann ofgeännert ginn, och wann en nëmme kann ofgeännert ginn no zwee Voten a mat extrae Majoritéiten. An ech mengen, datt dat eng fundamental Ännerung ass par rapport zum System, dee mer haut hunn.

Ee vun de Kolleegen aus der Chamber, ech mengen et war den Här Meyers, huet virdru gesot, d'Vollek muss ëmmer d'Méiglechkeet hunn, d'Verfassung ze änneren. Ech weise just drop hin, datt dat net an alle Länner fir all d'Dispositionen de Fall ass. Déi franséisch Verfassung gesäit vir, datt zum Beispill de „Caractère républicain“ vu Frankräich net ka geännert ginn. An Däitschland ginn et Bestëmmungen vun der Verfassung, déi net kënnen geännert ginn, an dat si Verfassungen, déi bekanntlech nom Zweete Weltkrich a béide Länner ugeholl gi sinn.

Duerch dat wat haut hei geschitt an duerch d'Ofschafung vun der „Déclaration de révision“ kann an Zukunft all Chamber, wa se dat da wëllt, all Artikel vun der Verfassung änneren, mä wéi gesot d'Regierung ass domat d'accord well genuch Hürden agebaut ginn, fir datt dat net liichtfankeg ka geschéien. D'Regierung ass och d'accord mat der Zuel vun den Deputéierten, déi kënnen e Referendum froen, respektiv der Zuel vun de Wieler, quitte datt d'Regierung aner Propositionen gemaach huet, mä doriwwer kann een diskutéieren. Et ass schlussendlech un Ärem Parlament fir dat ze decidéieren.

Aus Regierungssicht ass et awer och ganz kloer, datt d'Regierung d'Recht huet eng Initiativ ze huele fir d'Verfassung ofzeännern. Dat ass och hei an dëser Debatt haut net contestéiert ginn. Et ass awer ëmmer e bëssen „en ordre subsidiaire“ gesot ginn, ech wëllt also hei festhalen, och fir d'zukünfteg Doktrine an där Matière, datt et selbstverständlech esou muss sinn, datt d'Regierung kann esou eng Initiativ huelen. Dat lescht Wuert läit awer beim Parlament a bei dem Lëtzeburger Vollek. Gradesou wéi d'Regierung natierlech feststellt, datt net zréckbehale ginn ass, datt d'Regierung och kéint d'Initiativ vun engem Referendum huelen.

Ech mengen, datt et eng relativ theoretesch Fro ass, well d'Regierung sech jo traditionell an enger

Demokratie op eng parlamentaresch Majoritéit beriff. Am Fall vun engem institutionelle Konflikt, soen ech awer och hei, datt d'Regierung kënnt op Grond vum Artikel 74 vun der Verfassung d'Dissolutioun vun der Chamber froen an domat dann Neiwahle produzéieren, déi also den nämlechten Effet wéi e Referendum hätten. De Fait, datt also hei net virgesinn ass, datt d'Regierung kann de Referendum froen, kann iwwert en anere Wee bei kruzelle Froen, wou et wierklech en Dissens géng ginn tëschent dem Parlament an der Regierung, iwwert dee Wee geléist ginn.

D'Regierung mengt also, datt dat heiten eng gutt Reform wär, datt et eng Reform wär, déi awer muss ganz kloer am Wësse vum Parlament mat sech zéien, datt een eng Verfassung net dierf liichtfankeg änneren. An duerfir den Appel vun der Regierung un d'Parlament fir nëmme mat äusserster Virsicht

d'Fundamenter vun eisem Land ze änneren, virun allem déi institutionell Fundamenter vum Land, an datt dat hei net soll eng Dier opemaach si fir no engem Moudetrend oder op e „Coup de tête“ hin eng Verfassung ze änneren. Den „Délai de réflexion“ vun dräi Méint an déi extra Majoritéite menge mer, hoffe mer a wënsche mer, datt déi deem Rechnung droen. Ech soen lech merci.

Plusieurs voix.- Très bien.

M. le Président.- D'Diskusioun ass elo ofgeschloss a mir kommen zur Lecture vum neien Artikel 114 vun eiser Verfassung a stëmmen driwwer of.

Lecture du texte de la proposition de révision de la Constitution (par M. Jean Spautz)

Den Article unique ass gelies an ugeholl.

Dir Dammen an Dir Hären, mir stëmmen elo of iwwert dee virleienenden Artikel 114.

Vote sur la proposition de révision de la Constitution et dispense du second vote constitutionnel

Déi dofir si stëmme mat Jo, déi dergéint si mat Neen oder si enthalen sech.

Et ass déi leschte Kéier wou kann duerch Procuratioun ofgestëmmt gi bei der Verfassungsännerung, wann deen Artikel hei ugeholl ass.

D'Ännerung vum Artikel 114 vun der Constitutioun ass ugeholl mat 59 Jo-Stëmmen an enger Abstent-ioun.

Ont voté oui: Mme Nancy Arendt (par M. Patrick Santer), M. Lucien Clement, Mme Marie-Josée Frank, MM. Marcel Glesener, Jean-Marie Halsdorf, Norbert Hauptert, Nico Loes, Paul-Henri Meyers, Laurent

Mosar, Mme Ferny Nicklaus-Faber, MM. Patrick Santer, Marcel Sauber, Marco Schank, Jean Spautz, Mme Nelly Stein, MM. Théo Stendebach, Nicolas Strotz, Fred Sunnen, Lucien Weiler et Claude Wiseler;

Mme Simone Beissel, MM. Jeannot Belling (par M. John Schummer), Xavier Bettel (par M. Marco Schroell), Niki Bettendorf, Emile Calmes, Mme Agny Durdu, MM. Gusty Graas, Paul Helminger, Alexandre Krieps (par M. Paul Helminger), Claude Meisch, Mme Maggy Nagel (par Mme Agny Durdu), MM. Jean-Paul Rippinger, Marco Schroell et John Schummer;

MM. Jean Asselborn, Alex Bodry, Mme Mady Delvaux-Stehres, M. Mars Di Bartolomeo, Mme Lydie Err, MM. Ben Fayot, Jean-Pierre Klein, Jeannot Krecké, Lucien Lux (par M. Mars Di Bartolomeo), Mme Lydia Mutsch (par M. Jeannot Krecké), MM. Jos Scheuer, Georges Wohlfart et Marc Zanussi;

MM. Jean Colombero, Gast Gibéryen, Fernand Greisen, Jacques-Yves Henckes, Aly Jaerling, Jean-Pierre Koepp et Robert Mehlen;

MM. François Bausch (par M. Jean Huss), Camille Gira, Jean Huss, Mmes Dagmar Reuter-Angelsberg et Renée Wagener.

S'est abstenu: M. Serge Urbany.

Gëtt d'Chamber d'Dispens vum zweete Vote?

(Assentiment)

Et ass also esou decidéiert.

Kolleeginnen a Kollegen, domadder wiere mer, wéi mer uganks der Sitzung decidéiert haten, um Enn vun eisem Ordre du jour vun haut ukomm. Déi nächst Sitzung ass muer de Moien, de 27. November, a fänkt um 11 Auer an.

D'Sitzung ass opgehuewen.

(Fin de la séance publique à 16.39 heures)

Ordre du jour

- Dépôt d'une proposition de loi
- Communications
- Ordre du jour
- 4896 - Projet de loi portant
 - réglementation du maintien des droits des travailleurs en cas de transferts d'entreprises, d'établissements ou de parties d'entreprises ou d'établissements;
 - transposition de la Directive 98/50/CE du Conseil du 29 juin 1998 modifiant la Directive 77/187/CEE du Conseil concernant le rapprochement des législations des Etats membres relatives au maintien des droits des travailleurs en cas de transferts d'entreprises, d'établissements ou de parties d'entreprises ou d'établissements telles qu'elles ont été codifiées et abrogées par la Directive 2001/23/CE du Conseil du 12 mars 2001;
 - modification de la loi modifiée du 18 mai 1979 portant réforme des délégations du personnel et de la loi modifiée du 6 mai 1974 instituant des comités mixtes dans les entreprises du secteur privé et organisant la représentation des salariés dans les sociétés anonymes;
 - modification de la loi modifiée du 24 mai 1989 sur le contrat de travail

(Rapport de la Commission du Travail et de l'Emploi - Discussion générale - Lecture du texte du projet de loi - Vote sur l'ensemble du projet de loi et dispense du second vote constitutionnel)

Au banc du Gouvernement se trouve M. François Biltgen, Ministre.

(Début de la séance publique à 11.04 heures)

M. le Président.- D'Sitzung ass op.

D'Madame Reuter-Angelsberg freet d'Wuert fir den Dépôt vun enger Proposition de loi ze maachen.

1. Dépôt d'une proposition de loi

Mme Dagmar Reuter-Angelsberg (*DEI GRÉNG*).- Här President, ech wollt den Dépôt maache vun der

- Proposition de loi 5252 concernant l'action en faveur de la promotion de l'égalité des chances entre femmes et hommes au niveau communal et modifiant la loi communale modifiée du 13 décembre 1988.

M. le Président.- D'Chamber hält Akt vum Dépôt vun dëser Proposition de loi duerch d'Madame

Reuter-Angelsberg. Si gëtt weidergeleet un déi zoustänneg Instanzen.

2. Communications

Da wollt ech der Chamber nach folgend Kommunikatiounen maachen:

1) Monsieur Luc Frieden, Ministre du Trésor et du Budget, a déposé au Greffe de la Chambre des Députés, en date du 25 novembre 2003, le

Projet de loi 5251 sur les contrats de garantie financière portant

- transposition de la directive 2002/47/CE du Parlement européen et du Conseil du 6 juin 2002 concernant les contrats de garantie financière;

- modification du Code de commerce;

- modification de la loi du 1er août 2001 concernant la circulation de

titres et d'autres instruments fongibles;

- modification de la loi du 5 avril 1993 relative au secteur financier;

- modification du règlement grand-ducal du 18 décembre 1981 concernant les dépôts fongibles de métaux précieux et modifiant l'article 1er du règlement grand-ducal du 17 février 1971 concernant la circulation de valeurs mobilières;

- abrogation de la loi du 21 décembre 1994 relative aux opérations de mise en pension;

- abrogation de la loi du 1er août 2001 relative au droit de propriété à titre de garantie.

2) La question irakienne, l'avenir de l'OTAN et la réforme institutionnelle de l'Union européenne figureraient à l'ordre du jour de la session plénière du Parlement Benelux au Sénat belge, les 21 et 22 novembre 2003.

Le Luxembourg y était représenté par M. Nico Loes, Président de la délégation, M. John Schummer, Vice-Président du Parlement Benelux, Mme Nelly Stein, M. Jean-Pierre Koepp, M. Camille Gira et M. Xavier Bettel.

L'Assemblée a pris connaissance d'un rapport relatif à la politique de défense et de sécurité après la crise irakienne, rapport né de l'audition des ambassadeurs, représentants permanents des pays Benelux auprès de l'OTAN. Les diverses interventions sur ce sujet ont permis de conclure à un rapprochement des opinions au sein du Benelux dont les trois pays pourraient songer au défi de proposer, dans une approche multilatérale, leurs services pour une mission de préparation du terrain.

Le Conseil Consultatif a ensuite examiné les divers chapitres du 47e Rapport commun des trois Gouvernements sur la réalisation d'une union économique entre les trois pays, avant de prendre connaissance des réponses des Gouvernements à des recommandations approuvées antérieurement et d'adopter de nouvelles recommandations notamment en matière de politique énergétique et de droit de suite sur les oeuvres d'art.

Enfin, M. Nico Loes a été nommé membre du Groupe de Travail „Fonctionnement du Parlement Be-

nelux“ en remplacement de M. Ady Jung.

3. Ordre du jour

Wat eisen Ordre du jour vun haut de Mëtteg ugeet, wollt ech drop hiweisen, dass dee sech opgrond vun der Décisioun vu gëschter folgendermoosse presentéiere wäert:

Fir d'éischt hätte mer d'Orientéierungsdebatt iwwert d'Opdeelung vun de Kompetenzen tëschent dem Stat an de Gemengen. Duer no de Projet de loi 4884 iwwert de Code de procédure civile. Dann de Projet de loi 5230 iwwert de Verkauf vun engem Besëtztum um Kierchbiereg, a schliesslech d'Ofännerung vum Chamberreglement.

Ass d'Chamber heimat d'accord?

(Assentiment)

Et ass esou decidéiert.

Mir kommen dann elo zur Diskusioun vum Projet de loi 4896 iwwert d'Aarbechtsrecht. Et hu sech schonn ageschriwwen: déi Hären Zanussi, Graas, Jaerling an Urbany. D'Wuert huet de Rapporteur vum Projet de loi, den honorabelen Här Marcel Glesener.

4. 4896 - Projet de loi portant

1. réglementation du maintien des droits des travailleurs en cas de transferts d'entreprises, d'établissements ou de parties d'entreprises ou d'établissements;

2. transposition de la Directive 98/50/CE du Conseil du 29 juin 1998 modifiant la Directive 77/187/CEE du Conseil concernant le rapprochement des législations des Etats membres relatives au maintien des droits des travailleurs en cas de transferts d'entreprises, d'établissements ou de parties d'entreprises ou d'établissements telles qu'elles ont été codifiées et abrogées par la Directive 2001/23/CE du Conseil du 12 mars 2001;

3. modification de la loi modifiée du 18 mai 1979 portant réforme des délégations du personnel et de la loi modifiée du 6 mai 1974 instituant des comités mixtes dans les entreprises du secteur privé et organisant la représentation des salariés dans les sociétés anonymes;

4. modification de la loi modifiée du 24 mai 1989 sur le contrat de travail

Rapport de la Commission du Travail et de l'Emploi

M. Marcel Glesener (CSV), rapporteur.- Här President, Kolleginnen a Kollegen. Den Ausgangspunkt vun dësem Projet ass eng europäesch Direktiv vum 29. Juni 1998, déi sech beriff op d'europäesch Recht vun 1977, respektiv vum März 2001.

Èm wat geet et? Mëtt de 70er Joren hu sech wesentlech strukturell Verännerunge vum wirtschaftleche Gefüge an Europa vollzunn. National Betribsstrukture sinn duerch grenziwwerschreidend multinational ersat ginn. Fusiounen a betrieblech Iwwernahme waren op der Dagesuerdnung, dat esou gutt op nationalem Plang wéi och grenziwwerschreidend.

Verbonne mat wirtschaftleche Krisenerscheinungen ass d'Aarbechtslosegkeet dramatesch an d'Luucht gaangen an d'Stabilitéit vun der Beschäftegung ass ofgesackt. Duerfir war et noutwendeg, d'Aarbechtsrecht, Arbeitnehmerrechter an Europa ze festegen, virun allem géintwuer vun der Weiderentwécklung am gemeinsame Maart. D'europäesch Recht hat zum Zil, déi eenzeg staatlech Restbestëmmunge bei Betribsverlagerungen ze harmoniséieren, beziehungsweise ze verbessern. Sou sinn eng Rei wichteg europäesch Direktiven am Sozial- an Aarbechtsrecht entstanden, déi an déi jeeweileg national Gesetzgebungen agebaut gi sinn.

Här President, Kolleginnen a Kollegen, haut hu mer esou eng EU-Direktiv um Ordre du jour, déi an eis Gesetzgebung soll agebaut ginn. Et handelt sech ëm d'Ofsicherung vu wesentlechen Arbeitnehmerrechter bei betrieblechen Transferten. Bei betrieblechen Transferten, wat ass do den Uwendungsberäich? A fir elo net an Definitionen ze verfallen, wëll ech den Text zitieren: „La présente loi s'applique à tout transfert d'entreprise, d'établissement ou de partie d'entreprise ou d'établissement résultant notamment d'une cession conventionnelle, d'une fusion, d'une succession, d'une scission, d'une transformation de fonds ou d'une mise en société.“

Mir gesinn, datt dat Wuert „Transfert“ kloer definéiert gëtt. Doriwwer aus ginn déi national Gesetzgebungen entsprechend där Direktiv ugepasst, virun allem wéi et sech